

ŠUMARSKI LIST.

Organ

hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva.

Izdaje

upravljajući odbor društva.

Uređuje

Fran Xav. Kesterčane,

kr. nadšumar županije zagrebačke, član upravljajućega odbora hrvatskoga
šumarskoga društva i t. d.

Tečaj VII. — Svezak VI.

List izlazi 1. siječnja, ožujka, svibnja, srpnja, rujna i studenoga.

Pravi članovi plaćajući 4 for., podupirajući 5 for., lugari kao članovi plaćajući 2 for. dobivaju list bezplatno. — Za predbrojnice stoji list 5 for. na godinu. — Za oglase plaća se zajedno sa crarskom pristojbom: za cijelu stranu 6 for., za pol strane 4 for., za četvrt strane 3 for., napokon za osminu strane 2 for.; opetovano uvršteni oglasi dobivaju 25% popustbine.

Zagreb 1883.

Knjigotiskarna i litografija C. Albrechta.

S A D R Ź A J.

Strana od — do

Uredništvo članovom šumarskoga društva.....	265—267
Pripomoćna zaklada hrvatsko-slavonskog šumarskog društva, utemeljena po VII. glavnoj skupštini god. 1883.....	267—270
Izleti VII. glavne skupštine hrv.-slav. šum. društva u Jasenak i Lokve.....	271—273
Lovno pravo u Bosni i Hercegovini.....	273—275
Pougljivanje u banskjoj Krajini. Po nadšumaru G. Pauziu.....	275—278
Izvješće o poučnom putovanju sa slušatelji šumarstva na kr. gospodarskom i šumarskom učilištu u Križevcih u mjesec svibnju g. 1883. po gornjoj Štajerskoj.....	278—288
Postotak otpadka kod izradbe drva. Piše D. Ilić, kot. šumar.....	288—292
Uredjenje rakolova u Hrvatskoj.....	293—294
Zakon o utemeljenju zaklade za promicanje gospodarskih svrhah kraljevinah Hrvatske i Slavonije.....	294—295
Šume obćinske i njihova uprava.....	296—301
Omedjivanje obćinskih šumah.....	301—303
Izkaz o cvatnji i dozrijevanju ploda šumskog drveća i grmlja u okolici Zagreba. Bilježeno po Josipu Ettingeru god. 1883.....	303—305
Različite viesti. Sjednica upravlj. odbora i društvene viesti. — Hajka na grabežljivu zvjerad. — Naredbe glede kratica za metričku mjeru. — Ustrieljen pri kradji drvah. — Drazbena prodaja državnih šumah u bivšoj Krajini. — Drazbena prodaja šumah krajiške investicijonalne zaklade. — Prodaja šumah brodske imovne obćine. — Nova učevna knjiga. — K lovu u Algiru. — K statistiki lova u Njemačkoj. — Ustrieljen medvjed. — Pustara saharska, posljedica haraćenja šumah u Africi. — Starost orla. — Ministarska naredba za obranu koristne divljači i pticah. — Ubio 1000 srnacak. — Česko šumarsko društvo. — Praktični šumarski kurs u Srbiji. — Počastna promocija. — Sredstvo proti biesnilu. — Rotterov dendrometer. — Lugarnica. — Lovne karte u Štajerskoj i Moravskoj. — Izvješće o kr. gospodarskom i šumarskom učilištu i ratarnici u Križevcih. — Šumarski državni izpiti. — Šumarski kalendar za g. 1884. — Šumske paljevine u Rusiji. — Rezbarstvo u Hrvatskoj. — Kulturno-tehnički kurs na vi-sokoj školi za zemljoteživo u Beču.....	305—311
Dopisnica uredništva.....	311
Stanje društvene blagajne. — Potvrda o uplaćenju društvenih prinosah.....	312

ŠUMARSKI LIST.

Br. 6. U Zagrebu, 1. studena 1883. God. VII.

N a z n a n j e.

Visoka kr. zemaljska vlada potvrdila je riešenjem od 11. rujna 1883. br. 34.477 zaključak ovogodišnje glavne skupštine šumarskoga društva, kojim bje izabran predsjednikom istoga društva, velemožni gospodin Milan pl. Durst, ravnatelj kr. državnog šumarskog ravnateljstva. Isti je, na dne 3. listopada, u prisutnosti upravljajućeg odbora preuzeo društvenu upravu.

Uredništvo članovom šumarskoga društva.

Ovim brojem zaključujemo treći tečaj ovoga lista, odkad preuzesmo uredništvo istoga, i s toga držimo, da nam je dužnost prije svega da zahvalnošću iztaknemo imena veleuvriednih i visokopoštovanih onih drugova, koji no nas za razdobja toga, dielom i činom prijateljski svojim suradničtvom podupirahu, omogućiv nam tako častno riešiti težku i donjekle rek bi i malo zahvalnu zadaću, koju preuzesmo.

Suradnici naši, za to doba bijahu gospoda:

Danchelovsky Adolfo, ravnatelj dobara.

Ljudevit Stein, ravnatelj dobara.

Ferdo Zickmundovsky, c. kr. nadzornik šumarstva.

Ante Tomić, c. kr. umir. šumarnik.

Jefrem Novaković, izvjestitelj za šumarstvo.

Mijo Vrbanić, kr. šumski nadzornik.

Josip Ettinger, kr. kat. šumski nadzornik.

Vladimir Kiseljak, kr. profesor.

Franjo Kružić, kr. profesor.

Gustav Pexidr, kr. profesor.

Mijo Radošević, nadšumar.

Mijo Zubundjija, nadšumar.

Gustav Pauza, nadšumar.

Dragutin Laksar, nadšumar.

Makso Prokić, nadšumar.

Josip Kozarac, kr. šumar.
Milan Crnković, šumar.
Dušan Ilić, šumar.
Martin Starčević, šumar.
Slavoljub Slapnicar, šumar.
Dragutin Nanicini, šumar.
Vinko Lončarić, šumar.
Vatroslav Cerman šumar.
Slavoljub Brozig, šumar.
Pavao Knobloch, šumar.
Tošo Bogoević, protustavnik.

Kako je u obće danas, i u drugih naprednijih zemljah, vrlo teško urediti strukovne listove, to taj posao tim težji u nas Hrvata, koji niti imademo toli razvitu terminologiju stručnu, niti strukovnjake, koji bi voljni bili natjecati se na poprištu literarnom, te baš i s ovoga razloga iztaknusmo gori spomenute dične članove našega društva, za da se danas sutra znadu imena onih, na broju malenih, nu uztrajnih pobornika liepe nam struke u Hrvatskoj, koji u pravom smislu rieči omogućiše obstanak našega društva i lista.

Prispodobimo li pako broj spomenutih suradnika s onim prijašnjih tečaja, to nam je radošću konstatirati liep napredak u tom pogledu, akoprem isti u istinu ipak niti iz daleka ne odgovara mogućnosti i potrebi. Prispodobimo li sadržaj lista, sa sadržajem odnosno obsegom dopisa i članaka gori spomenutih suradnika, to ćemo viditi, da je uredništvo samo više od polovine čitavog sadržaja izpunilo, tako, da bi obzirom na to mogli reći, da uredjivati šumarski list, znači u nas toliko, koliko izdavati ga sam. Nespominjemo toga pako s drugih razloga, van, da upozorimo sve prijatelje i članove našega društva, na eventualne posljedice koje bi po društvo naše, s takovih obstojnostih nastati mogle. Sviestni, da smo s naše strane podpunoma udovoljavali preuzetim dužnostim, izjavljujemo ipak, da bi nam bilo za buduće nemoguće već takove dužnosti preuzeti, ako li članovi šumarskog društva neće bolje prionuti uz društveni organ.

Nebismo mogli to učiniti takodjer i s toga razloga, jer bismo morali u takovoj letaržiji nadzirati, bud nepovjerenje, bud pako i nepotrebu naših šumara, kriepiti se u materinskom jeziku duševnom strukovnom hranom. List bo kakav je ovaj naš, može uz sadanje stanje obće stručne šumarske književnosti, samo onda zadovoljavati svrsi, ako i zbilja svestrano i podpunoma bude zatočnikom i glasnikom hrvatskog šumarskog stališa i hrvatskog šumarstva; to pako može samo onda biti, ako svaki i sliednji članova šumarskog društva, bude podjedno i suradnikom ovoga lista. Mi smo u tom smjeru jur opetovano puta iztaknuli koju u ovome listu, nu čini se, da nam rieči ostaše pustom željom.

Čineć to danas i opet, činimo to nadalje i zato, jer smo netom na početku znatnijih promjena s društvom. Nova društvena pravila jur su podastrta na previšnje rješenje, novo izabrani predsjednik društva g. Milan Durst preuzimlje

upravu društvenu, a preustrojstvo šumarske uprave u zemlji, valjda će ipak takodjer jednom uzsliediti. Sve same činjenice s kojima je zadaća i obstanak ovoga lista u najtjesnijem savezu, pa s toga eto ponovno zovemo veleštovane sudrugove naše na složni uzajamni rad i sudioničtvovanje kod izdavanja lista, željom, da nam novom godinom osvanu uz stare prijatelje i novi.

U Zagrebu mjeseca listopada 1883.

F. X. Kesterčanek.

Pripomoćna zaklada

hrvatsko-slavonskog šumarskog društva, utemeljena po VII. glavnoj skupštini god. 1883.

U posljednjem broju ovoga lista spomenusmo, izvješćujući ob ovogodišnjoj glavnoj skupštini, da je ista bila zaključila, osnovati zakladu, za podporu ubogih šumarskih udovica, sa iznosom od 5000 for., te da bude ta zaklada, na predlog g. Dojkovića, nazvana „zaklada na uspomenu prvog tajnika šumarskog društva, bivšeg županijskog nadšumara Vlodoje Kőröskönya“.

Za da se takodjer i oni članovi društva, koji nemogahu tom sastansku prisustvovati, sa velevažnim tim zaključkom upoznadu, progovoriti ćemo danas koju obširnije o spomenutoj zakladi, kao i onomu mužu u čast kojega bi rečena zaklada imenovana.

Nije nam do toga, da pišemo nekrolog blage uspomene V. Kőröskönya, u koliko bo je takav već u svoje doba u „Šumarskom listu“ nacrtan, nu iztaknuti ćemo ipak jednu, a ta jest, da si je V. Kőrösköny — i zbilja stekao velikih zasluga oko novoustrojstva od g. 1857. na jednom nestalog hrvatskog šumarskog društva.

Za dokaz neka služi poziv, koga je isti na dne 25. siečnja 1875. bio upravio na hrvatske šumare, te koji glasi:

Nebrojne jadikovke preko našega kukavnoga stanja šumskoga gospodarstva, iznešene u javnost množinom članaka svih naših domaćih glasila, koja se brinu o podignuću narodnjega blagostanja, zatim svestrane želje naših šumara, da se gospodarstvo i kućanstvo u šumarstvu kod nas podigne na njemu dostojno mjesto, napokon višestrani pozivi mojih prijatelja i drugova, ohrabriše me na novo, da stupim u akciju.

Pouzdan u domoljubnost, kojom je omilila našim bez razlike narodnosti šumarom hrvatsko-slavonska domovina, da ju zovu svojom i njom se ponositi žele, laćam se težke zadaće. Ali nadam se, da ću ju tim laglje izvesti, jer se uhvam u podporu vriednih naših šumara, koji su sigurno voljni za razvitak i napredak struke i žrtve doprinosati. Oni bo uvjereni jesu, da je radnja najvažniji faktor u sticanju materijalnih dobara, da je ona osnov imovini i prvi uvjet umnožavanju iste. Čim se dobrim gospodarenjem imovina povećava, boljša se materijalno stanje onoga, koji njom upravlja.

S toga uhvam se, da mi neće moje njekeje rieči pasti na jalovo tlo, već da će odjeknuti u srdačih naših u korist domovini, rodu i narodu i na osvjetlanje šumarske struke raditi želećih šumara.

Gotovo nikoga neima među nami, koji nebi priznao koliku važnost i upliv imadu šume u gospodarstvu i koje mjesto zaslužuje, da zauzme šumarstvo u našem narodnom gospodarstvu.

Možemo li ravnodušno gledati postupanje sa šumami u obće? Može li nam biti svejedno što se u šumarstvu i za njegov razvitak čini i namjerava, a da se nečuje naš glas? Mogu li pojedini zapriečiti i odkloniti, što je po šumarstvo štetno, nekorisno? U obće može se za napredak koje tako razgranjene struke — kako je šumarstvo — uspješno raditi, kada svikoliki pozvani u tu svrhu u blizji doticaj nedolaze? Iskustvo uči — ne.

Pojedini glasovi su često vapijućih u pustinji. Samo složnim i zajedničkim radom možemo najglasnije prepriečiti neovlašćeno i nedopušćano postupanje sa šumami, pomoći usavršivati redarstvene i urediti šumske odnošaje, dići vrijednost šumskih površina i šumske cijene drva, uvesti dobro na zdravih temeljih počivajuće kućanstvo, pružati piscem potrebne podatke, skupljenih na svestranih iskustvih. Zajedničkim radom poticati ćemo jedan drugoga i pozvati svekolike sile u to kolo, da pomognu prosvjetiti struku, o kojoj bi se prosvjetom samo u našem občinstvu nazori popravili.

Znajući, da je to cilj svih nas šumara, da naše sile kamo usredotočimo, obraćam se Vašoj blagorodjenosti, da pomognete Vašim Vama počinjenim šumarskim i šumarsko-pomoćnim osobljem osnovati „šumarsko društvo“ sjedištem u Zagrebu.

Nije sada na meni ovdje obrazložiti zadaće takovoga društva, kojemu je pravac više gore označen, a program svaki nas u nutarnjemu svojemu nosi, već najtoplije preporučam oživotvorenje istoga, ako želimo po njem napredovati, kako naša braća na jugu i sjeveru napreduju.

Tvrdo uvjeren, da bez društva u nas u našoj struci napredka neima; da bez takovoga nikada nećemo biti u domu svoji niti moći uzporediti se našim nama u svojstvu ravnim izvan kruga domovine naše, jer nećemo znati samostalno dielovati, usudjujem se poslati u prigibu *./. blagorodjenosti Vašoj listinu*, koju blagoizvolite podastrieti poštovamu Vašemu osoblju, da pojedini vlastoručnim podpisom pristup svoj u šumarsko društvo zajamčiti izvoli.

Listinu izvolite poslati pod mojom adresom u Zagreb što prije moguće bude.

Čim se bude dovoljan broj članova prijavio, sastaviti ću od gospode u Zagrebu i blizini obitavajuće privremeni odbor, kojemu će biti dužnost i zadaća sve pripremiti, što bude za osnivanje društva i odnosno prvomu sastanku potrebno.

Primite izraz mogega dubokoga poštovanja sa domoljubnim pozdravom za sve Vaše osoblje.“

Iskrene te rieči, kako znamo napokon, urodiše plodom; a članovi društva našega, i uživaoci spomenutog rada, i zbilja se nemogoše lepše odužiti, uspo-

meni zaslužnog tog po naše društvo muža, van da rečenu zakladu, njegovoj uspomeni posvetiše.

Odnosne ustanove, usvojene kao dodatak društvenim pravilam glase:

„Strukovnjaci i prijatelji domaćega šumarstva sabrani na VII. glavnoj skupštini u Ogulinu, utemeljili su dne 14. kolovoza 1883. u naručju šumarskoga društva, posebnu zakladu u iznosu od 5000 for. u tu svrhu, da se iz njezinih kamata godimice podpora daje, potrebnim udovam ili sirotām takovih šumarskih činovnika, čijih je suprug, odnosno otac počam od prvoga pristupa u šumarsko društvo, stalno i barem pet godina bio članom, ma koje vrsti toga društva, te kao takav udovoljio svojim obvezanostim i u tu zakladu jedan za sve puta uplatio 5 for. (pet for. a. vr.) pristupnine.

U znak da se štuje rad pokojnoga nadšumara županije zagrebačke i prvoga tajnika šumarskoga društva, Vladoje Köröškenija, kao glavnoga poticatelja kod novoustrojenja šumarskoga društva, i da se izvanjskim priznanjem, strukovnim njegovim nasljednikom djelujući primjer pruži i njih time na što revniji i uztrajniji rad oko razvitka našega šumarstva obodri, biti će zakladi naslov: „Pripomoćna zaklada, utemeljena na uspomenu nadšumara Vladoje Köröškenija“.

Ova zaklada čini vlasništvo šumarskoga društva i svota njena ima se samostalno rukovoditi u društvenoj blagajni tako, da se njezini kamati uzmu kao stalna posebna stavka prijetka pod naslovom: „Prihod pripomoćne zaklade, utemeljene na uspomenu nadšumara Vladoje Köröškenija 1884“.

Ova zaklada stvoriti će se:

1. Iz onih hiljada forintih gotovine, što no je upravljajući odbor izkazao, da odbiv sve ovogodišnje administrativne troškove ostanu kao višak iz zaostale jur utjerane članarine.

2. Iz gore navedene pristupnine sa 5 for. a. vr.

3. Iz dobrovoljnih prinosah, koje će članovi i prijatelji društva u tu plemenitu svrhu htjeti doprinjeti. U tu će svrhu upravljajući odbor svake godine 1. rujna okružnicom članove i prijatelje te ideje u svrhu maloga dara, koj i izpod forinte biti može, pozvati.

4. Iz $\frac{1}{4}$ od prištednje redovitih društvenih dohodakah.

5. Iz 25% godišnjih kamatah čitave zaklade, koji se imaju svake godine kapitalizirati.

6. Iz dogodomičnih zapisah.

7. Iz nerazdieljenih kamatah, — ako naime nije potreba nastala kamate ili jedan dio kamatah razdieliti.

Glavnica zaklade ima se uložiti u državnih papirih ili može se pozajmiti na hipotekarnu sigurnost.

Ovom zakladom upravlja upravljajući odbor hrv.-slav. šumarskog društva uz sljedeći naputak:

1. Razpisuje oglase u javnih glasilih zbog podnešenja obrazloženih molbenicah za podpore.

2. Odlučuje, da li se ima podpora dopitati i kojom visinom.
3. Polaze godišnji račun glavnoj skupštini.
4. Obnaroduje račun vrhu te zaklade u šumarskom listu, u prvom broju svake godine.
5. Podpore se diele uvijek 2. prosinca, u tu svrhu sastaje se upravljajući odbor, te zaključuje pravili propisanim brojem.
6. Podpore glaše uvijek samo za istu godinu, te se imaju molitelji svake godine s nova natjecati.
7. Dopitana podpora nedaje uživatelju nikakove prednosti kod udioničtvovanja podporah, koje će se buduće godine porazdieliti.
8. Pojedininim moliteljem pružiti se imajuća podpora nemože manja biti u prvih 5 godinah od 25 for. a. vr.
9. Kroz porazdielivanja podporah ima se po savjestnom prosudjenju imućstvenih odnošajah, u pravilu pozornost svratiti, da prema svrsi zaklade čim više njih udioničtvuje u podpori.
10. Nije izključen slučaj podavanja stalne godišnje podpore (ako to okolnosti dopuštaju) na sirotčad, ako se kani naobraziti za šumarsku struku, za vrijeme boravljenja na kojem strukovnom zavodu, dok im je napredak povoljan i čudoredje pohvalno.
11. Podpore mogu dobiti samo neporočne osobe, koje su uzornoga ponašanja. Potriebitu orijentaciju namakne si odbor od društvenih članovah i nadležne oblasti.
12. Punoljetnimi postale sirote mogu podporu dobiti samo onda, ako upravni odbor pronadje, da su posve nesposobne za rad i zaslužbu.
13. U vanrednih slučajevih podieluje glavna skupština direktivu upravljajućemu odboru.

Ima li jednom zaklada podpunih 5000 for. ustanoviti će glavna skupština novi način za namaknuće daljnjih 5000 for. u istu plemenitu svrhu, ako će to okolnosti društva dopustiti i ako se izkaže potreba zakladu povisiti.

Ova zaklada stupa u život prvim siečnjem 1884.

Za slučaj razlaza društva, odredjuje posljednja glavna skupština, tko da nadalje upravlja tom zakladom“.

Tim bismo bili u glavnom nacrtali postanak i svrhu te zaklade, do članova društva našega pako stoji, da se plemenita ta namisao čim prije i djelom učini, i stoga se nadamo, da nijedan društvenih članovah nebude zakasnio, čim prije pristupninu gori označenu u to ime u društvenu blagajnu položiti.

Izleti VII. glavne skupštine hr.-slav. šumar. društva

u

Jasenak i Lokve.

Programom, koga je upravljajući odbor za VII. glavnu skupštinu hrv.-slav. šumarskoga društva, obdržavati se imajućoj u Ogulinu, na svoje članove razposlao, ustanovljen bijaše takodjer izlet iz Ogulina u Jasenak do Gomirja, za dne 12., a za dne 15. kolovoza izlet u Lokve.

Upravljajući odbor sporazumno sa poslovođjom te skupštine g. Zubundjijom promjeni konačno taj program u toliko, da se ne bude 12. već 13. kolovoza izlet u Jasenak obdržavao, i to s uzroka, da se i iz daleka dolazećim članovom i prijateljem društva, umorenim sa putovanja, pruži prilika odpočinka. A da te promjene nije bilo, nebi se ni izlet obdržavati bio mogao, jer je i zločesto vrijeme, koje je 12. kolovoza do podne trajalo, zapriećilo u tom smislu svaki podhvat.

Dne 13. kolovoza u jutro pred 6 sati sastadoše se članovi društva, kojim se pridružiše tamošnji trgovci gg. Bogović i Tatalović te dva učitelja Ogulinska gg. Briz i Magdić, pred uredom imovne občine ogulinske. Ovdje sjedosmo na priredjena kola i krenusmo put Jasenka novom „Rudolfinskom“ cestom, koja vodi iz Ogulina u Novi.

Dižuć se cestom napram starcu Kleku, uživasmo vidik, koji nam se stvorio po dolini ogulinskoj, te u izmjenah raznih panoramah, koje nam se uz put prikazaše. Nemalo zamamnjivao nas je pogled na s desna se u vis dižućeg starca Kleka, sa svojim provirućim golim klisurastim vrhom, koji vjekove svim buram koje se o njega razbijaju prkosi.

Popevši se do najviše točke ceste kod „Djeda i Babe“ pobrzaše kola spustajućom se cestom, a mi ogledav se još jednom na starca Kleka, koji nam je svojom zanimivošću put prikratio, a sad za ledjima ostao, oprostismo se s njime, te odjurismo put Jasenka.

Nakon trosatne vožnje stigosmo na spust prema Jasenku, do šume „Mir-ković“, t. j. do točke gdje iztiče put iz pomenute šume koga visoki erar sada upravo pravi i komu će biti svrha spojiti „Rudolfinšku“ cestu sa selom Gomirjem, i proći kroz srdce pomenute šume. Krenusmo zatim tim putem u šumu, te pri-spjesmo nakon kratke vožnje na kraj puta, jer ga od ove strane nije više gotovo van 1800 metara.

Odsjednuvši, skupismo se zajutkru, koji je ovdje bio priredjen. Društvo bijaše upravo ugodno i oduševljeno veselo, te je sa uzhićenjem primilo jedno-glasno predlog, da se u šumi, u kojoj se danas izlet obdržava podigne spomen-ploča na kojoj će biti neizbrisivimi slovi uklesano dan, mjesec i godina kadno je hrv.-slav. šumarsko društvo, prigodom svoje VII. glavne skupštine tom šumom pro-lazilo. Tomu zaključku se odazvaše radostno i g. Dr. Šmidt kr. nadšumar i tamošnji šumar. A mjesto gdje će se namjestiti taj napis izabrati imade društvo uz put.

Buduć nas je vrijeme i daleki put, koga još imadosmo provaliti spomenulo da prekinemo tu ugodnu zabavu, oprostismo se sa ostajućom gg. Bogovićem i

Tatalovićem te sa gdjom. sreznog šumara, koja nam je ukrasila društvance i sporazumio se kojim krajem da krenemo podjismo dalje.

Kako bi spomenuto, put je prestao a pred nama ležase veoma tegotni prelaz. Samo kamenje i klisure, a predstojaše nam 5—6 satni put, bez ikakve utrene staze. Nu čvrsta volja i oduševljenost kojom se spremismo, učinila nas je poduzeti to poduzeće. Još jednom kliknusmo ostavšim srdčani „s bogom“ krenusmo u šumu.

Šuma, kojom prolazismo, dieli se na tri diela „Mirković“, „Crna kosa“ i „Smolnik“ zvana, te imade u površini do 4—5000 jutarah. Po položaju je brdovita. Tlo joj je kraško vapno koje po čitavoj površini u gomilah proviruje, čineć šumu skroz nepristupnom.

Šuma je ta lik prašume, jer s nepristupnosti nije ovdje sj-kira nikada od postanka iste o stablo zasjekla, već dozrela stabla opadaju sama ili ih vjetar obara, te tako izprokrižana gnjijuć otegoćuju još većma put prolazećemu. Tu nalaziš drveća svih dobnih razredah međusobno pomješane.

Glavnu sastojinu tvoreće vrsti drveća jesu omorika i jela, koje se ovdje veličanstvenim svojim uzrastom iztiču. Zdravlje i čist uzrast upada ti kod tog stabalja odmah u oko. Kao umetnute vrsti nalaziš ovdje javor i tisu, koje vrsti, ovdje prilične dimenzije dobivaju. Šuma je podpunog sklopa, a stabla jedra, te se po rali može poprečno 80 kub. hvatih drvene gromade uzeti. Napomenuti valja još i to, da šuma ova netrpi od zarezničkih.

Veliko blago koje u toj šumi leži bilo je dosada s nepristupnosti zatvoreno svietu i trgovini. To je ponukalo visoki erar da pravi pomenuti put preko te šume.

U šumskom dielu „Mirković“ dogotovljeno je u šumu od „Rudolfske“ ceste 1800 metara podpuno, dočim se na daljinu od 3 klmetr. u poslu nalazi. A sav put, koji će se sastati sa putem šumskoga diela „Smolnik“, koji je već gotov i 12 klmetr. dug, te koj iztiče na kolodvor Gomirje, iznašati će 9¹/₄ klmetr. Širina pako puta držana je na 4 mtr. Pravljenje puta u onih klisurah tegobno je, jer je orudjem najviše barut, a erar plaća za svaki kurentni metar skroz dogotovljenog puta 2 fr. 57 nvč.

Nakon petsatnoga mučnog hoda i veranja prolazeć kroz šumu tragom puta, stigismo sretno do puta u „Smolnik“.

Napomenuti mi je ovdje da smo izabrali mjesto gdje će pomenuti napis uklesan biti, a to se nalazi uz napravljeni već jedan komad puta, na hridi koja se poput stjene uzdiže, te je licem prema jugu okrenuta.

Na putu u „Smolniku“ dočekao nas g. Mrvoš, načelnik občine Gomirje, sa kolima, te sakupiv se, sjedismo i spustismo se u selo Gomirje.

Gomirci i prijatelji društva iz okolice pričekas nas svetčano. Na brežuljku zvanom „Mali velebit“, sa koga je liepi vidik na gomirski kloštar i dolinu, kojom Riečko-Karlovačka željeznica prolazi, podignuše sjenicu na kojoj se vitlao hrvatski barjak. Okriepiv se čašom pive zasjedismo se uz prijatelje Gomirce za pun stol, te se uz liepu narodnu pjesmu i zanosne zdravice, do kasne noći zabavismo.

Već je kasna noć svojim plaštom prikrila obzorje kadno se ustasmo, zahvaliv se Gomircem na svetčanom dočeku i prijateljskom prijetku našeg društva, sjedosmo na čekajuća nas kola, te odjurismo u Ogulin na počinak, za da se snom za daljni rad, koji nas čeka, okrepimo.

Dan 15. kolov. osvanuo je liepim jutrom, pa je upravo mamio čovjeka na put.

Članovi sastadoše se na kolodvoru ogulinskom, nu bez predsjednika g. Vrbanica, koji se je prošlog dana na večer vratio u Zagreb.

Članovom pridružiše se i ovdje učitelji ogulinski gg. Briz i Magdić.

Obskrbiv se kartami, sjedosmo na došavši vlak, te odjurismo put Lokvah u 6 sati u jutro.

Sam put koga željeznicom provalismo, držim za suvišno opisivati, jer će biti poznat svakomu čitateljah naša hrvatska Švica, naš gorski kotar!

U pol devet sati prispjesmo na kolodvor Lokavski. Tu nas dočekahu gg. šumari fužinskog šumskog ureda i njevoja gg. šumari kneza Thurn i Taxisa, te prijatelji naše zelene struke. Sjedosmo na čekajuća nas kola i odjurismo „luizinskom cestom“ u Lokve.

Okrepiv se ovdje, krenu članovi izleta na paropilu kneza Thurn i Taxisa, pa izvidiv ovu, (koja žalibože nije radila radi svetka) krenusmo na kugljanu gdje se pozabavismo do objeda.

Sastav se kod objeda sprovedosmo još nekoliko satih uzajamno uz zanosne zdravice i liepu pjesmu želeć da se opet do godine u Osieku sastanemo, kliknusmo si srđčani s bogom, te krenusmo jedni u Fužinu, drugi vlakom dalje, nu svaki sa ugodnom uspomenom na minulu skupštinu.

Vojni Križ, mjeseca kolovoza 1883.

V. Lončarić.

Lovno pravo u Bosni i Hercegovini.*

Previšnjim riešenjem od 24. svibnja t. g. izdane su sliedeće ustanove odnoseće se na vršenje lova u zaposjednutih pokrajina. Ustanove te stupiše u kriepest neposredno po oglašenju njihovom u zborniku zakona.

Za lov puškami, potrebna je osim propisanog oružnog lista, još i vlastnost lovne karte. Lovljenje zamkami, jamami, željezjem i tomu sličnim zabranjeno je.

Po usjevih, zasijanih zemljištih ma koje težatbe, izuzamši kad su zimi smrznute, po razsadnicih, gdje bi se hodanjem mogao poćiniti kvar, a prije berbe i po vinogradih. dozvoljeno je samo onda loviti, ako se vlasnik tomu neprotivi, ili kad ogradjanjem zemljišta, takovo lovljenje nezabranjuje.

Pošto se lov tako loviti imade, da se svi uzgoji poštede, to je lovac za svaki kod vršenja lova nastavši kvar, dužan platiti odštetu. Okružne oblasti izdavaju lovne karte, njihova se valjanost proteže na cielu zemlju, te traje godinu dana. Proti odlukam okružnih oblastih, ako li takove uzkrate izdanje lovne

* Vidi: Zentralblatt f. d. g. Forstwesen. Svezak IX. g. 1883. strana 465.

karte, pripada nezadovoljnoj stranci, u roku od 14 dana, pravo utoka na kr. zemaljsku vladu.

Lovne se karte nesmiju izdati takovim osobam, koje:

- a) su okrivljene zločina proti sigurnosti osobe ili vlasništva, radi prekršaja kradje i sudjelovanja kod kradje, pronevjerjenja ili prevare.
- b) Umobolnim i pijancem od navade.
- c) Kroz tri godine i takovim osobam, koje počinise prestupak proti sigurnosti života neopreznim rukovanjem sa oružjem.
- d) Malodobnim izpod 20 godina, u koliko nebi njihovi roditelji ili skrbnici za nje tražili lovne karte ako neima temeljite sumnje zlóporabe oružja.

Lovna taksa iznaša pet for., a izplaćuje se u biljega, c. kr. vojni častnici i činovnici, zatim činovnici zemaljske uprave plaćaju polovinu takse.

Šumarsko osoblje niti treba lovnih karta, niti plaća taksa.

Zabrana lova bude ustanovljena:

- a) Za jelene obične i lanjad od 15. listopada do 30. lipnja.
- b) Srnce od 1. veljače do 31. svibnja.
- c) Divokoze muške od 1. prosinca do 15. kolovoza.
- d) Ženke od jelenah, divokoza, jazavce i vidre od 1. veljače do 30. rujna.
- e) Zecevi od 15. veljače do 15. kolovoza.
- f) Tetrebi i Gnietli od 1. lipnja do 15. veljače.
- g) Detlevi, prepelice, jarebice, lještanke, snežnice i divlji golubovi od 1. veljače do 31. srpnja.
- h) Divlje patke i guske, vodene ptice močvarice, od 1. ožujka do 31. svibnja.
- i) Ženke od srnadi, tetrebovke i gnietlice kroz čitavu godinu.

Kod jelena, srna i divokoza, smatra se telićem ili telcem sve mlado, do 30. lipnja one godine po rođenju.

Svatko imade pravo u svako doba godine ubijati grabežljivu zvierad (medjede, vukove, lisice i t. d. sl.). zatim divlje svinje, grabežljive ptice, gavrane, vrane, i t. d. Isto tako stoji svakomu prosto, u vlastitom dvoru i kućištu, uz obdržanje lovostaje, takodjer i bez lovne karte, divljač ubijati.

Prekršaji proti tim ustanovam, kazniti će se od političkih oblasti prve molbe novčanom globom do 50 fr. odnosno u slučaju neutjerivosti globe, kaznom zatvora od 1 do 10 dana.

Četrnajst dana po izmaku dobe slobodnog lova, te za dobe lovostaje, kazniti će se svaki, kod koga se nadje zabranjene vrsti divljači ili njihova jaja, osim za gori spomenutom globom, još i zaplienom u njeni nalazeće se divljači ili jaja.

Unišle globe, kao i novac dobiven prodajom zaplijenjene divljači i jajah, ide u korist zemaljske zaklade.

Proti osudam prve molbe može se prizvati u roku od 14 dana na zemaljsku vladu, prizivom se međjutim ne može odgoditi ili zapriečiti prodaja zaplijenjene divljači ili jajah.

Nadzor tih ustanova podpada šumarsko-lugarskom osoblju, žandermeriji, financijalnoj i carinskoj straži, okružnim i obćinskim organom sigurnosti, te su posjednici lovnih karta dužni takovim na zahtiev te karte predočiti.

Tim bismo bili na kratko spomenuli sadržaj važne te naredbe, kojom su do daljnjeg, uredjeni odnošaji lova u zaposjednutih zemaljah.

Pougljivanje u banskoj Krajini.

Po nadšumaru G. Pauzi.

U „Oesterreichische Vierteljahresschrift“ svezak III. nalazimo članak gosp. G. Pauze, nadšumara u Petrinji, pod naslovom: „Der Holzkohlungsbetrieb bei der Tergover Eisenhüttengewerbschaft im Banaldistrikt“ kojega sadržaj, u interesu naših čitalaca eto u prevodu saobćujemo, kako sliedi:

U romantičko-idilično ležećoj kotlini Une, pogranične rieke s Bosnom i bivšom II. banskom krajiškom pukovnijom, leže slikovito se prikazujuće industrijalne oaze, željezane Bešlinac i Tergove, ta jedina industrijalna poduzeća tog okružja, ter jedina mjesta potrošbe drva za 49.5000 ralih okoljujućih ih planinskih šuma.

Usljed posebnih odnošaja, vladajućih u netom materi zemlji, utjelovljenom krajiškom području; slabo se mogaše tamo razvijati industrija, tako, da i ono malo željezana i ugljevika, tek u najnovije doba zametnuto. Trgovska željezana biti će prema tome jedna od najstarijih rudokopja tog diela domovine, utemeljena bo bi god. 1805., dočim susjedno, tek pol sata udaljeno rudokopje Bešlinac istom god. 1863. otvoreno.

Pa ipak te rudane, svojimi radnici, radnjom i novcem oživljuju, čitav taj inače samotni gorski kraj. Kako u kućama, tako u rudokopju i u šumi, one tek probudjuju žiteljstvo iz letargije, pobudjujuć ga na radnju, ter po tome i doprinyajući mnogu k podizanju blagostanja i narodnog bogatstva.

Šumara ipak samo jedan učin prije svega zanima, i to učin, koji je u najtjesnijem savezu s obstankom tih rudana, a taj je pougljivanje drva i potrošba ugljena u željezani. Ugljevnike te potražiti ćemo sada u zelenoj gori, za da razgledamo, što se oko njih radi i sgadja, za da se upoznamo s načinom, kakvim se u tih strana običaje pougljivati drvo, — a poznata je stvar, da ma sve da se u načelu i svagdje jednakim načinom drvo u ugljen pretvara, ipak svaki kraj svoje osebnosti i u tom pogledu pokazuje.

Godine 1805 dakle sklopi c. kr. ministarstvo rata, kano ti vrhovna za onda krajiško-šumarska oblast, sa željezanom u Tergovi ugovor za dobavu ugljena. Tad dodjoše u te krajeve prvi drvvari i ugljari, po svoj prilici iz „Kranjske“, kao što to još i danaske biva, za da ožive ovdasnje prašume, po kojih jedva da je do onda i tutanj sjekire ječio. Tada počese obarati silne i prastare lukve, pod kojima, tek pre nekoliko godina nestalo hajdučtvo, mnogu veselu užinu sprovede.

Okupacija Bosne kao i dogradnja željezničke pruge Sisak-Dobrlin uzrokom su, da je do onda toli živahna cesta preko Samarice, vodeća do 25·6 kil. šumom, sada tek samo još od pojedinih putnika i ugljara pohodjena. Cesta ova vodi takodjer i do prije spomenute željezane u Trgovih. Željezana ta, akoprem maleno poduzeće, radi ipak kroz čitavu godinu istom mjerom, nu ipak sve da i jesu strojevi preudešeni prema zahtjevom novije dobe, to ista ipak nemože konkurirati s željezanom u Bešlincu, koja imade parostroja najnovijeg sustava, dočim ova radi vetrenjačom i vodenom snagom, koja skoro $\frac{3}{4}$ godišta nedostaje, usljed tuj vladajuće suše, za ljetne dobe.

Uzprkos toga nesmijemo prešutiti, da maleno poduzeće u Trgovih relativno unosnije, od elegantno i skupocieno znatno većeg poduzeća u Bešlincu, pošto je proizvodnja ovdje znatno skuplja, nego li u Trgovi, gdje sve činovničke i upravne poslove jedan jedini, a uz to vele uputan činovnik rukovodi. Oba se poduzeća međjutim natjeću svojimi surovinami na trošak šumarstva, što jasno dokaznju ugovori zajamčene nizke cijene, za dobavu potrebitog drva, i tim osjegurana mogućnost jeftine proizvodnje uglevlja. Tako plaća n. pr. željezana u Trgovih za kubični hvat drva za ugljevnik 70 nvč., za kubični hvat gradjevnog drva 1 fr. 5 nvč., a bakrana u Bešlincu za jedan bečki hvat bukovih gorivnih drvah 70 nvč. a za kubičnu stopu gradje 10 nvč., dočim sadanja cijena drva na panju iznaša, za hrastovnu cepku 7 fr. 50 nvč., a za laktovinu i drugu hrastovu gradju po kbm. 5 fr. 38 nvč. do 4 fr. 44 nvč., a 47—35 za bukovu gorivo, a 35—27 nvč. za gorivo hrastovo, briestovo i kestenovo.

Poprečna godišnja potrebština ugljena tih željezana iznaša u okruglom 9000 Vordernberžkih bačava, uz poprečnu godišnju produkciju od circa 5000 bečkih centi sivog surovog željeza, tako da proizvodni troškovi za jednu centu iznašaju :

2·4 bečkih centi rude loco željezane po 22 nvč. čini $52\frac{8}{10}$ nvč.

8·8 kub. stopa drvnog ugljena " " 9 " " $79\frac{2}{10}$ "

0·5 centi vapnenca " 13·5 " " $06\frac{5}{10}$ "

nadnice " 12 "

režija " 07 "

ini troškovi " $02\frac{5}{10}$ "

Čini ukupno 1 fr. 60 nvč.

Za dobe sjeće, koja se ovdje tečajem razdobja od listopada do travnja obavlja, iznaša godimična sjeća na gori spomenuto poduzeće poprečno 5000 prostornih metara bukovine i nješto kestenovine, dočim poduzeće u Bešlincu oko 20—40000 prostornih metara potrebuje. Drvo se slaže u slojevih od 1 met. visine i 1·5 met. dubljine, te se tek po obavljenom preuzeću, odvaža na ugljevišta. Dovažanje do ugljevišta biva na malenih ručnih sanah, a pošto se ugljevišta obično u blizini samih sječinah nalaze, to netreba ni posebnih puteva za izvoz, već se ovi samo na brzo i primjereno kratkoj uporabi upriliče u toliko, da se izvoz sanama takodjer i za ono doba, kad neima sniega omogući. Sane su dugačke do 2 met., a široke 75 cmt. težina istih iznaša u suhom stanju 25·68 kg. Sane si te drvari zgotavljaju sami u šumi iz bukovine. Jedan

drvar može 14—16 vozova drva na dan do ugljevišta spremi. Prazne sane nosi radnik opet do sječine na plećima. Putevi i sanici imaju obično pad do 25%.

Kad je drvo na sječina do ugljevišta odpremljeno, laća se drvar posla ugljara. U načelu se ovdje po alpinskom načinu drvo pougljiva.

Ugljevnici imaju obično visinu od 3·5 met., uz promjer temeljnice od 75—11·5 met. kako već prema odnošaju teraina; te prema tomu sadržinu od 104—250 kub. prostornih metara. Ugljevište nije uzvisito, a vrlo je riedko potrebno pripremiti ga u toliko, da se nepropustnom naslagom ilovaće obije. Isto tako neprave ovuda ni običajno premostjenje, već se ciepanice jednostavno slažu na trešće i daščice, oko se ugljevnik obloži složajem klipovja, u deb-
ljini od 0·50 met.

Drvo se slaže obično u dva reda odnosno sprata, dolnji sprat visok je obično 1·50 met., — na ovaj dodje onda drugi i napokon pokrov od manjih komadića drvla.

Čitav se onda složeni ugljevnik pokrije pokrivalom, od papratih i stelje, a na ovo dolazi onda zbug, koji je pri zemlji 30, gori na čelu ugljevnika pako 20 cmt. debel. Ovaj se pokrov nastoji vazda uzdržati vlažnim, ter se obije, a često, osobito kod većih ugljevnika, još i stupovjem učvrsti.

Ugljevnici se zapaljuju s gornje strane, ter se onda stožer po malo iz-
punjuje ugljevnom prašinom.

Palenje ugljenika traje, kako kad, prema vremenu, 16—28 danah, vadenje ugljena i gašenje pako 3 dana.

Proizvodnja ugljena jest sljedeća:

Jedrina ugljevnika, objama od 250 prostornih met. ili 187·5 čvrstih met. drva zaprema uz obično slaganje 80% ciepanica i 20% klipovja, a težina jednog prostornog metra drva iznaša poprečno 460 kg. u suhom stanju. Težina tuj proizvedenog ugljena iznaša po kubični metar 99 kg.

100 klm. drvne gromade, daju 62 km. ugljena; a 100 kg. drva (6·38 c') 0·201 km. ili 19·9 kg. ugljena.

6·82 prostor. metara, ili ti jedan kb. hvat drva daje 16·6 vorderberžkih lagva iliti 6 hektolitara ugljena. Jedna vorderberžka bačva ugljena važe 25 kg.

Polag težine dobiva se dakle 20—21·5% ugljena.

Gubitak kod prevažanja običnim šumskim putem u daljini od 42 kilo-
metara, iznaša 2·6%.

Proizvodni troškovi iznašaju, za jednu bačvu ugljena (uz predmjevu, da se iz jednog hvata drvla 11 bačava ugljena proizvede):

Šumska taksa po hvat	61 nvč.
Izradba drva	1.40 "
Izvoz do ugljevišta	80 "
Plaća ugljarom	1.98 "
Priprema ugljevišta, suše i puteva	49 "
Režija	22 "
Dovoz do željezane	2.20 "

Ukupno 7.70

iliti za jednu bačvu 70 nvč. a po hetolitar 24 nvč. Ovaj se uspjeh može u toliko označiti povoljnim, u koliko se isti na užtrb šumskog prihoda, kako to jur prije iztaknusmo polučuje, ter koja okolnost omogućuje da se ovdašnje železane uspješno s onimi u Štajerskoj natjecati mogu, nu napokon bi silne drvene gromade ovdašnjih šuma još i u većoj mjeri propadale, da neima tih korisnih poduzeća u tom kraju, pa zato ni ne zavidjamo kad si drugi skromnom rentom svoje glavnice uz naše uglavničuju.

I z v j e š ć e *

o poučnom putovanju sa slušatelji šumarstva na kr. gospodarskom i šumarskom učilištu u Križevcih, u mjesecu svibnju 1883 god. po gornjoj Štajerskoj.

Šumarski odnošaji velegorja susjedne nam pokrajine Štajerske, pružaju obzirom na način gospodarenja šumami toli zanimivih, kao i obzirom na uporabu i izvoz šum. proizvodah toli važnih predmetah, da je poznavanje i rukovodjenje istih i za šumara u gorskih krajevih Hrvatske od najveće važnosti.

Ovogodišnja šumarska Ekskursija proputovav dakle gornju Štajersku, i to: kroz šume državne i one austrijskoga alpskoga montanskoga društva, imadjaše liepi cilj pred očima, koj je obzirom na razpoloživo vrieme putovanja i izpunjenje točno ustanovljena programa zaista i postignut.

Dne 20. svibnja o. g. krene 11 slušateljsh šumarstva pod vodstvom podpisatoga. željezničkom prugom Križevci-Zakanj do Gradca, gdje se je prenoćilo. Dobrovoljno se je ovogodišnjoj ekskursiji pridružio profesor Hlava. Dne 21. svibnja rano jutrom ostavimo Gradac te stigosmo pod večer u mjesto Neuberg, revir jedan tamošnjih državnih šumah, odakle je prava državna ekskursija sljedećega dana 22. svibnja započela, pod dobrohotnim vodstvom drž. nadšumara gosp. Germershausena.

Mjesto Neuberg leži u kotlini, okruženo naokolo visokimi planinama, koje bijahu na vrhuncih još pokrite sniegom, te ostrim studnim podnebljem posveđava to mjesto svakomu stranomu šumaru, da je tamo uzgajanje šumah tegotno.

Što se tiče splavljanja drva po vodi, primjećujemo unapred, da bijasmo ove godine tako sretni, transport drva po raznih potocih i riekah gornje Štajerske vidjeti u najvećem obsegu. Nedaleko samoga mjesta Neuberga eto nas kod drvo lovke (Fangrechen) načinjene u potoku Mürzi, koja imade tu svrhu, da drvo ploveće potokom zaustavi i uvadja u tocilni kanal, odakle opet radnici drvo posebnimi kukami vade na stovarišta drva, a kasnije kod ugljevišta pogljene. Do drvolovkah ovih manje vrsti, dopiru samo manji jedan metar dugački trupci i cjepanice, koje su jedino opredieljene za pougljivanje.

* Ovo je izvješće visoka kr. zemalj. vlada odpisom od 9. kolovoza t. g. br. 31714 odstupila društvu na uvrstbu u „Šumarski list“.

Opaz. Ured.

Glavne brane ili velike drvolovke, kod kojih se vade svekolika građevna debbla i oveći komadi drva opredieljeni za izradjivanje građevnoga materijala u piljani, nalaze se u mjestu Krampenu, od Neuberga jedan sat udaljeno, gdje je u neposrednoj blizini drvodvora i veća jedna piljana.

Pougljenivanje drva dakle kod samoga Neuberga, koje se drvo kako napomenuh vodom dopriema, obavlja se u velikom.

Na ugljevištu kod Neuberga vidjesmo najveće vrsti ugljevnika pojedine tako ogromne, da zapremaju drvenu gromadu od 400 prostornih metara, u kojih se tečajem 5—6 nedeljah tek drvo posve pougljeni.

Na godinu se iz državnih Neuberžkih šumah pougljeni do 22000 prostr. met. drva.

Bolji način unovčenja drva, jeste obzirom na veliku udaljenost napućenih gradovah, te radi velikih troškovah izradjivanja i prevoza drva željeznicom nemoguć.

Lievaonice pako željeza i samokovi, kojih u gornjoj Štajerskoj mnogo imade, potrebuju svake godine za svoj rad mnogo hiljadah hektolitara ugljena, kojega kao stalni konsumenti šum. upravi dobro plaćaju.

U samoj blizini Neuberga razvidismo i samokov austrijskoga alpskoga montanskoga društva.

Glavne brane, koje spomenuh već prije kod mjesta Krampena sastavljene su iz 38 stupnikah (Joche) uz koje su okomito i paralelno pilotirani stupovi, više metara duboko u dnu potoka.

Silno drvo vodom nagomilano ležase pred timi uhvatnim grabljama, koje se je tek nakon duljega vremena i pomoću mnogih radnikah moglo ili za pougljenivanje dalje tocilati, ili kao građevno, svako prema svojoj svrsi u piljani dalje izraditi.

Ako je i posao kod splavljanja drva veoma obsežan, uvjetan o veličini i jakosti potoka, te ako i zahtjeva mnogo radnih silah, to je ipako jošte tegotniji posao poslje splavljanja potražiti i vaditi zaostale komade drva na dnu potoka, koji ili potonuše ili se na raznih zapriekah obustaviše.

Uz sve napore ostaje kod splavljenja neki gubitak drva (Schwemmkalum), koj u tamošnjih okolicah iznaša 10% od ukupne množine vodom transportirana drva.

Piljana u Krampenu tjerana vodom na turbinah od 9 konjskih silah iz-pili popreko na godinu do 4000 omorikovih debalah u razne daske.

Najjedrija se samo debbla omorikah izradjuju u piljani u grede promjerom barma 32 cm. — Uredjenje same piljane, jaki jaram (Gattersäge), u koju pred nami umetnuše 12 pilah, da prepili 5—6 metara dugo deblo u daske, i druge pripreme u piljani bijaše zanimivo motriti.

U obće vidismo oko Neuberga prvi dan našega izleta u šume veoma zanimivih pripremah u svrhu transporta drva vodom, bez kojih bi drvo tamo bezkorisno ležalo i propalo, koje će građevine i predmete svaki šumar znati valjano ocjeniti, koj im veliku njihovu važnost spoznaje. — Dulje boraviti u reviru

Neuberškom bijaše nam nemoguće, jer se moradosmo žuriti, da jošte isti dan preko Mürzštega pješke dodjemo u mjesto Frein.

Oprostismo se nadšumarom Germershausenom i hvalismo mu najliepše na trudu kao vodji našem. Oko podne dodjosmo u Mürzšteg, gdje bijasmo od strane tamošnjega upravitelja šumah gostoljubivo dočekani. Maleno to mjesto ukrasuje izim velebnih gorah i ciele prirode i divni lovački stan Njeg. Veličanstva našega kralja. Bijaše nam dozvoljeno, da razvidimo krasno nutarnje uredjenje toga lovačkoga stana. Poslie podne nastavismo naš put kroz državni revir Mürzštežki, sve duž obale rieke Mürze i pokraj mjesta „Todes Weib“, do šumarije u „Freinu.“

Prije napomenutoj šumariji u Mürzštegu podpada pod upravu 7413 Hect. šum. površine, koja se dieli u tri šum. čuvarska okružja.

Po gospodarskoj osnovi iznaša godišnji dobitak na drvu iz tog revira po 100-godišnjoj obhodnji u visokih šumah čistom sječom rabljenih 12000, a prebornom sječom uživanih 2000 prostr. metara drva. — Čista je sječa najviše u porabi a na visinah gorskih rabi se jedino preborni sjek.

Radi strmih i vrletnih gorskih kosah, te radi oštih i naglih promjenah podneblja imade tamo i mnogo zaštitnih šumah. — Iduć putem od Mürzštega u Frein, koj je svim putnikom toli obljubljen radi divne prirode, imadosmo prilike vidjeti dva omanja šumska biljevišta, a takodjer i hranilište divljadi t. j. otvorenu strehu, u kojoj se jelenom u zimi hrana izpostavi, da nepoginu od gladi.

Spazismo i planinu „Veitsch“ od 1963 metara absolutne visine, na sljemeni pokritu sniegom, koju nam pokazaše kao dobro lovište divokozah, u kojem da ih se preko 300 komada zadržaje.

Da se divljad ne raztjera, dozvoljeno je putnikom samo po nekih označenih putevih u toj planini hodati, jer je to lovište previšnjega dvora. U tamošnjih bo državnih šumah a i mnogih najmljenih občinskih imadu pravo lova samo članovi previšnjega našega dvora.

O liepom uredjenju lova i obilnom broju divljadi neka bude samo napomenuto, da je ovoga proljeća do 20. svibnja palo 95 kom. tetrebovah prigodom mrieštenja, a kod jednoga jesenskoga lova na visoku divljad bude ubito po 150—200 i više komada.

Pošto prispjesmo pod večer u „Frein“, veoma zabitno gorsko mjestance, te tamo i prenočismo, imadosmo dne 23. svibnja rano jutrom nastaviti put naš po ustanovljenom programu, preko t. zv. Hennreitalpe u Guswerk.

Rano jutrom due 23. svibnja razvidismo u Freinu sjemenište jedno gdje se uzgajaju 2—3 godišnje omorike, bori i ariši za presadjivanje na pomladiti se imajućih šum. površinah, a takodjer razne ručne sprave drvarah i saone za izvoz drva. Nedaleko samoga mjesta vidismo piljanu jednu tjeranu vodom, koja samo najjača debla omorikah, koja se nedadu gorskim potokom dalje splavljati, izpili u daske. Zanimivo bijaše motriti i razne utvrde obalah oko Freinskoga

potoka, t. j. iz kamena složene ograde na onih mjestih, kojim bi jaka i nagla voda štete naniela, ili bi se sploveće drvo tamo razilazilo i gubilo.

Freinski šum. revir obliže do 13000 jutara u njem je skoro sama omorika vladajuća. Vidismo također napredno uzraslih omorikovih sastojinah, koje prorediše u dobi između 30—40 godina.

Nu najzanimiviji predmet u tom reviru u pogledu prevoza drva jeste naravna tako rekuć, vodara, zvana „Taschelklause.“

Dočim je gradnja vodarah u svrhu transporta drva vodom, skupčana često osobitim potežkoćami, a svakako znatnimi novčanimi troškovi, pospješuje ovdje sama narav najjednostavniji i najjeftiniji prevoz drva.

Dvije pečine kroz koje Freinski potok prolazi približe se tako jako, da razmak istih najviše 5 metara iznaša, za pečinama nalazi se gorska kotlina, koja se u to vrijeme pretvori u malo jezero kad je vodara zatvorena t. j. odtok vode za neko vrijeme prekinut. Vodara se ova prema množini splavlјati se imajućega drva potokom više puta na dan otvori, iz koje voda tada silom nahrupiv digne u potoku nasjedale trupce i zaostala drva, te odvadja do mjesta opredieljenja. Djelovanje i korist ove vodare vidismo najbolje kad istu pred nami otvoriše.

Istom je vodarom u savezu i vodena kliz, kojom se može na dan do 400 prostor. m. drva splavlјati, i kojom je ove godine već toćilјano 4000 prostor. m. drva i 200 kom. gradjevnih debalah.

Nakon druga jošte dva sata hoda dodjосmo na t. zv. „Hennreitalpu“ gdje nam ljubezno u susret dodjосe gospoda šumarski upravitelјi Brandstätter iz Vegscheida i Hampl iz Guswerka, koji potonјi kao ravnatelj i učitelj na lugarskoј školi u Guswerku povede sobom i sve svoje učenike, da bude više mladeži a doček ljepši.

Odpočinuv ovdje uz prijatelјski doručak koji nam priredi upravitelј Hampl, dodjосmo pod večer u Guswerk. U zgradi šum. ureda pokazivao nam je upravitelј Hampl liepu sbirku šum. proizvodah i prorezah drva, a osobito po reznicah kao i raznimi bolestni oštećena stabla. Predmeti ovi njegovim nastojanjem sabrani i izloženі veoma su poučni u pogledu čuvanja šumah i uporabe šumskih proizvodah.

Lugarska škola u Guswerku, koju jošte isti poslie podne razvidismo, utemelјena je na državni trošak, a otvorena u listopadu 1881. god., te je pravi internat. Zadaća je ove škole, da uzgoji valјano i pošteno šumarsko pomoćno i lugarsko osoblје, koja svrha se zaista postizava samim ustrojstvom tamošnje škole tako teoretičkom naobrazbom učenikah, kao i raznimi praktičnimi radnjami, koje su dužni ovi mladići u šumi izvadјati. — Vrhovni nadzor nad tom školom vrši c. kr. ravnateljstvo državnih šumah u Beču, a dotični šum. upravitelј u Guswerku jeste odgovorni predstojnik ove škole i prvi učitelj, komu je jošte dodiелjen assistenta jedan ili pomoćni učitelj. U pravilu se neprima više od 15 mladićah iz Štajerske i gornје Austrije u tu školu. Zemalјskimi štipendiji od 200—250 for. uzdržaje se 10 mladićah. — Naukovni tečaj traje

11 mjesecih t. j. od 1. listopada do zadnjega kolovoza buduće godine, te se dieli na dva poljeća, tako, da se sva teoretična obuka svršava u prvom poljeću, a ta se sastoji u: računstvu, mjeračini, nješto prirodopisu, u krasopisu i u izradjivanju manjih pismenih sastavcih, risanju tlovidnomu, u nacrtih šumah i sastojnovidah, nacrtu mostovah, klizih itd.

U II. pako poljeću od travnja do konca kolovoza zabavljeni su mladići u šumi izključivo praktičnim radnjami: kod pomladjivanja i proradjivanja šumah, u šum. biljevištih i razsadjnjacih, kod pougljenjivanja drva, u šum. piljanah, kod gradnje šum. putevah i utvrde obalah itd

Ako se uzme na um od koje je važnosti po čuvanje i uzgajanje šumah vrstno i pošteno lugarsko osoblje, te kako imademo mi u domovini manje više nepodpuno i neokretno lugarsko osoblje — nebi se smielo u nas nimalo više odgadjati uredjenjem posebnoga lugarskoga tečaja.

Sljedećega dana, dne 26. svibnja, prevalismo pješke put od Guswerka do Weichselbodena, a odavle vozismo se kolima u „Wildalpu.“

Predvodio nas je i opet dragovoljno g. upravitelj Hampl i to do granice svojega revira, pokazivajuć nam sve važnije u šumarsku struku zasjecajuće predmete.

U samom jošte mjestu Guswerku vidismo liepo uredjeno šum. biljevište gdje se uzgajaju 2—3 i 4-godišnje omorike, prosti crni bori, ariši, javori, druge neke listače za presadjivanje u šumu. Biljevište je ovo baš uzorno uređjeno, te svojim redom i čistoćom pokazuje svakomu, kakovo mora, da bude šum. biljevište.

Šumski upravni kotar Guswerka dieli se u četiri čuvarska okružja, a zaprema u cijelom 11642 hektara. Visokih gorah radi i dugotrajne zime podneblje je u obće oštro i dosta neprijatno za uzgajanje mladih nasadah i šumah.

Godine 1882. izradilo se je u tom srezu 2869 kub. metara gradjevnoga drva, a preko 30.000 prostor. met. drva se je pougljenilo. Dobitak ugljena od svih ugljenarah iznašao je 21575 hektolitara tvrdoga ugljena, a 168.995 hekt. mekana ugljena, u koju svrhu se je 32.188 prostornih metarah drva pougljenilo, prostorni jedan metar drva dao je dakle 5·5 hetkolitra ugljena.

Umetno je nasadjeno mladimi biljkami preko 68 hektara šum. površine u godini 1882 troškom od 1580 for. Za uzdržavanje i popravljjanje putevah toga kotara u duljini od 54 kilom. potrebiti je godišnji izdatak od 2898 for.

Troškovi izradjivanja i transporta drva stajahu god. 1882. — 24940 for. Ukupni ovi izdatci kod toga šum. upravnoga kotara iznašahu jednom riečju u godini 1882. — 82.450 for., a ukupni primitak u istoj godini izkazuje se sa 88.990 for. Obzirom na veoma obsežne radnje kod izradjivanja i prevoza drva, imade tamo i stalno namještenih drvarah. Kuće su im gradjene troškom šum. uprave i uredjene tako, da stanuje na blizu po više obiteljih — dodieljen im je manji komad zemljišta koji obradjavaju, pa imadu svoju stalnu zaslužbu i zanimanje.

Što se tiče šum. štetah, koje nepovoljno uplivaju na gojenje šumah, to su iste srećom u tom reviru dosta neznatne, a to radi valjanoga i revnoga nadzora lugarskoga osoblja. U cielome bijaše prošle godine po lugarima prijavljen samo 21 slučaj počinjenih kradjah, a isti odsudjeni na naknadu štete sa 15 for. — Kamo sreće, da se kod nas tako malo drva krade.

Za šume osobito pogibeljnih elementarnih nepogodah tamo neimade. — Od kukacah je poznat tamo omorikov pisar, nu pošto se marljivo tamani — a drvo odmah iz šume odstrani, nemože se niti znatno razploditi. — Najveću štetu počinu mladim biljkama i nasadom visoka divljad, koja se visokoga lova radi tamo mnogobrojno nalazi.

Akoprem imadosmo eto već treći dan našega putovanja po gorah veoma naporni hod od Guswerka do Weichselbodena, zaboravismo ipak na sve poteškoće putovanja, jer imadosmo prilike vidjeti vazda novih stvari i zanimivih predmetah. U mjestu Greithu pokazivaše nam umjetnu gojidbu pastrvah ili forellah u posebnoj zgradi, kako se iste od jajeta počamši uz neprekidni svježi prtok vode u posebnih rezervoarima i škrinjah postepeno razvijaju te nakon više tjedana opet u gorske potoke napuštaju, da se što više umnažaju. Ovim je plemenitim ribam transport drva u nekih potocima veoma naškodio.

Vidismo liepo uzgojene mlade proredjene, i dielom dorasle omorikove sa- stojine u kojih se je izvela prozraka, a glede stepena prozrake osobiti se je obzir uzeo gledom na položaj podneblje, i ine mjestne odnošaje. Bijaše takodjer zanimivo motriti pougljenivanje drva u ležećih ugljevnicih, gradnja istih, a vadjenje ugljena u drugih ugljevnicih jošte za trajanja pougljenivanja.

U mjestu Türradmeru dao je upravitelj Hampl nekoliko velikih kamenah, riekom Salzom skotrljanih i uz obale nasjedalih, pred nami dynamitom razpršiti, da neprieče splavljanje drva.

U mjestu Rothmoos pako vidjesmo postupak kod slaganja drva u ugljevnike, uspjesmo se tja na klobuk jednoga ugljevnika i baciv žeravku u stožernu ciev upalismo ga. U istom mjestu vidismo takodjer svekoliko potrebno orudje ugljarah, poveću jednu piljanu, učinismo pokuse razprsnivanjem ovelikih kladah pomoću baruta sa posebno nabitimi vijci („Sprengschraube“). Ovaj se postupak osobito preporuča kod razprsnjivanja mekanijega drva, te je mnogo laglji i jeftiniji od postupka dynamitom, uz to i manje pogibeljan, jer se drvo obično samo na dva diela razkoli, a nerazleti u toliko komada kao kod paljenja dynamitom. Zadržasmo se takodjer dulje vremena u krasno tamo uredjenom šum. sjemeništu. Sva sjemeništa, koja razvidismo prigodom našega putovanja nalaze se u neposrednoj blizini lugarskih stanovah, kojim lugarom je osobita dužnost bditi nad time, da potrebiti i najmljeni radnici sve poslove u sjemeništu pravodobno obave.

Podjosmo takodjer i na blizu nalazeće se tresetište, koje će se naskoro u polje obratiti, buduć se vadjenje treseta za ogriev tamo neizplaća i jer je sam treset lošije vrsti. Nadjosmo na istom tresetištu kukavno uspjevajuće koso- drvine (pinus montana), a od biljkah dosta riedku jednu vrst, „Drosera rotun-

difolia“, po Darvinu poznatu kao zarezničke žderuče biljku. Došavši poslije podne i do granice toga državnoga šumskoga kotara, u samo mjesto Weichselboden zahvalismo se najsrdajnije gosp. upravitelju Hamplu iz Guswerka na velikoj usluzi i požrtvornosti, kojom se je on od srca zaista za dobar uspjeh ove ekskursije posvetio.

Pod vodstvom nadšumara Kahma iz Vildalpena predjosmo sada iz državnih šumah, u one austrij. alpskoga montanskoga društva.

Odputismo se do u blizini Weichselbodena nalazeće se glasovite vodostaje na rieki Salzi, poznate pod imenom „Preseniklause“.— Vodostaja ova sagrađena je među dvjema pećinama, koje se obim obalam rieke sasma približuju, te je sva sazidana iz čvrstoga tesanoga kamena a uz to još vezana i željeznimi spo-nami. Duljina te vodostaje, koja se kano nasip neki poprieko rieke pruža iznaša 50 metara, debljina samoga zida 12 met., a visina 9 met., te je providjena sa tri otvora, na kojih se željezna vrata pomoću vijka mogu uzdignuti ili spustiti. Vodostaja ova sagrađena je troškom od 120.000 for., te se obzirom na jakost i trajnost same gradnje može smatrati monumentalnim djelom.

Od vodare ove dodjosmo naskoro u mjesto Gschöder, a odavle tek kolima, koja nam od strane šum. uprave u Vildalpi na raspolaganje staviše, nakon poldrugi sat vožnje u mjesto Vildalpe, gdje noćismo. Veličanstvenost prirode toga Alpskoga priedela nije moguće zaista riečima opisati, dosta je ako kažem, da proputuje tamo svake godine mnogo stotinah putnikah i razne struke naravoslovacah, da se dive liepoti naravi.

U mjestu Vildalpe pokazivao nam je jošte nadšumar Kahm u vlastitom si stanu krasno uredjenu i obilnu zbirku raznovrstnoga rogovlja od jelenah, srnah, šarenjakah i divokozah, te razne nepravilnosti razvitoga rogovlja, koja sbirkau lovačkom obziru i za prijatelje lova toli zanimiva kao i skupociena.

Rano jutrom dne 25. svibnja ostavismo mjesto Vildalpe, te podjosmo neko vrieme uz potok „Hinterwildalpenbach“ a tada nam se je bilo uzpinjati na visoku planinu zvanu „Eisenerzerhöhe“, preko koje moradosmo jošte istoga dana doći u mjesto „Eisenerz“.

Pod šumsko upravni kotar u Vildalpe spada 42000 jut. šum. površine, položaj tla posve je gorovit, provirućimi glavinama i veoma strmimi obronci providjen. Omorika je od četinjaćah vladajuća a imade u smjesi arišovah i jelah, te je tlo šumsko posvuda prilično obrašteno izim najvišjih nekojih točkah sljemena gorskoga i odviše strmih gorskih obronakah.

Zima je ovdje dugotrajna a podnebje jošte strožije nego u prije spome-nutom šum. kotaru, stoga je gojenje šumah veoma otegoćeno.

Veoma nepovoljno uplivaju na gospodarenje šumami tamo postojeće jošte služnosti, osobito servitut paše, a tom zgodom i drugi šumski kvarovi, kako se u šumi na licu mjesta sami osvjedočismo. U tom se pogledu opaža odmah velika razlika ako čovjek dodje iz državnih šumah u one alpskoga mont. društva.

Burni vjetrovi, a takodjer i usovi ovdje se često radjaju, te vidismo na samoj planini „Eisenerzhöhe“ poharu jednoga usova, koj je minule zime tamo prošao. Pod silnim teretom sniega, koj se je uz'luž obronka u dolinu skotrljao, jeste na prugi kud je prošao i doraslo drveće polomljeno, korijenjem izčupano, kamenje odvaljeno, a tom je zgodom sve propalo što bijaše na putu.

Nadjosmo na toj prugi i dvie poginule divokoze, koje je usov uhvatio, kotrljao i ubio.

Dok dodjosmo na šljeme planine „Eisenerzhöhe“ 6000 stopah visoke utrudismo se prilično i to stoga, što imadosmo blizo dva sata hodati neprekidno po sniegu. Taj dan bijaše u obće najnaporniji cieloga našega putovanja, na koji će se svi učestnici ove ekskursije sigurno dugo sjećati. Na samom šljemu oprostismo se nadšumarom Kahmom a zatim se odmah spuštasm o nuz planinu prema Eisenerzu, gdje nam kod mjesta „Rohrmauer“ u susret izadje šumarnik Krauss. Samo mjesto Rohrmauer po sebi je divno, a u šumarskom obziru toli zanimivo, da dulje vrijeme tamo postajasm o.

Vodio nas je put šumski uz strmu tako rekuć okomitu gorsku stien u preko 100 metara visoku, koj put sagrađiše u tu svrhu, da se po njemu iz onih dosta nepristupnih šumah mogu u obće drva izvažati.

Došav do oveće jedne plješine „Rohr“ 80 jutara velike, pokazivao nam je g. šumarnik način pomladjivanja i presadjivanja omorikovih biljkah na toj površini. Veoma neshodnim i nesmotrenim postupkom jeste ciela ova plješina godine 1830. čistom sječom pomladjena, a sjeća upravo uvedena sa pogibeljne vjetarne strane. Posljedica toga postupka bijaše ta, da se je četiri puta tamo sadilo nu bez svakoga uspjeha, jer je jaki vjetar već prve godine mlade izbojke uništio.

Šumarnik Kraus došao je na misao tu, da oko svake presadjene biljke zabije u tlo po tri drvena šiljka, koji skoro nevjerovatno ali ipako obćuvahu biljke od pogibeljnoga vjetra i ujedno od obrščivanja po domaćoj stoki ili divljači.

Da je taj postupak kod presadjivanja biljkah zaista valjan, svjedoče najbolje na taj način 30 jutarah liepo pomladjene površine.

Na podnožju gore nedaleko čarobnoga gorskoga jezera „Leopoldsteinersee“ priredio nam je dobrostivo šum. Kraus kola, kojima se duž liepo ovo jezero naskoro dovezosmo oko' poveće mjesto Eisenerz, glasovito sa svojih ogromnih lievaonicalah željeza, od kojih su možda u čitavoj Europi samo jošte veće one u Švedskoj. Iz Eisenerza odvezosmo se odmah poslie podne željeznicom u mjesto Hieflau.

Veoma bijaše zanimivo motriti kod Hieflaua splavljanje drva na rieki Ennsi, koje splavljanje se je upravo to vrijeme u najvećem obsegu obavljalo.

Hiljadu komada stupacah drva valjaše se u valovih te rieke, a kod mjesta svoga opredieljenja se obustaviše na drvolovki.

Veliku drvolovku na rieki Ennsi gradiše već godine 1512., od toga vremena dakako morala se usljed raznih ošteta h velikom vodom poćinjenih ponovno graditi i često popravljati. Ove drvolovke vlastništvo su sada

austr. alp. montanskoga društva, te su 200 hvatih dugačke. Kod istih se sada na godinu izvadi do 8000 prostr. m. drva za pougljenjivanje, neračunajući mnogo hiljada debalah drva, koja se u piljani izrađuju za razne građevne svrhe.

Pokraj glavnih uhv. grabljah pružaju se u slici polukruga i druge jošte t. zv. obranbene grablje „Hilfsrechen“, koje imaju zadaću braniti kod velike vode preveliki pritisak drva na prije spomenute grablje te tako ih čuvati od proloma (Rechenbrüche). Kod same piljane dižu se drva iz vode posebnim nastrojem koloturom, te ona opredjeljena za pougljenjivanje i manje vrijedno drvo prepili se na kružnoj pili u manje, metar dugačke komade drva.

Ogromna kružna pila $1\frac{3}{4}$ metara u promjeru radeć silnom snagom vode, prepili u tren preko stope debelo drvo.

Razvidismo tamo jošte pougljenjivanje drva u velikom, kod kojega opetovano puta vidimo postupke kod slaganja i gradnje ugljevnjakah, vadjenje i sortiranje ugljena, a poslje toga odputismo se jošte u bližnju lievaonicu željeza u Hieflau.

Ogromna ta lievaonica potrebuje za svoje 3 peći (Hochöffen) tečajem 24 sata do 3000 hektolitara ugljena u svrhu talenja željeznih rudah; potrebuje dakle ciele godine 1,095.000 hekt. ugljena, po čemu se može zaključiti, koliku važnost imaju tamošnje tvornice kao stalni konsumenti obzirom na uporabu, vrijednost i najveći dobitak onih šumah.

Vrativ se u Hieflau natrag prenoćismo tamo, te sljedećega dana 26. svibnja pod vodstvom nadšumara Pachmajera iz Admonda nastavismo naš put dalje. Šume spadajuće pod upravni kotar admondski površinom od 24000 jutara pružaju svakomu stranomu obzirom na izrađivanje i prevoz šum. proizvodah tako zanimivih i važnih građevinah, da bi za točno razmatranje svijuh ovih predmetah boravak Exkursije samo u tom mjestu 8 danah trajati imao, što nam bijaše dakako nemoguće. U tako zvanom Hartelsgrabenu nedaleko željezničke pruge, koja iz Hieflaua u Gštatterboden i dalje u Admond vodi vidismo u inače dosta neznatnom gorskom potoku osobiti način splavljanja drva.

Razni vodopadi i gorske bujice povećavaju vodu toga gorskoga potoka tako jako, da se mjeseca svibnja najbolje drva splavljaju.

U tom gorskom jarku nadjosmo jošte silnu gomilu sniega od strovaljenoga usova, a vidismo i čarobne vodopade uz okomite gorske stiene.

Sa visine od 1600 metara transportiraju se drva pomoću trijuh klizih od kojih je najveća 3 kilom. u taj potok. Pomoću vodostaje jedne koja se nad timi suhimi puzalicami nalazi, povećava se od potrebe veličina i jakost toga potoka.

Kraj najdolnje od ovih klizih, kojima se u obće na godinu do 4000 prostr. met. drva transportira, gledasmo kojom silom i brzinom drva iz klizih izskaču, opisav luk u zraku od 20 i više metara padnu stapci u vodu, koja ih dalje nosi. Sasma skoro na podnožju gore nalazi s drvolovka, gdje se drva iz vode vade, te posebnom opet klizi, koja je izpod željezničkoga nasipa provučena oskliznu se drva opet svom brzinom i urone u valove brzo tekuće rieke Ennse. Željeznička uprava bila je dužna prigodom gradnje

te pruge, za osjeganje svoga nasipa svojim troškom sagraditi prije spomenute drvolovku. Odavle vozismo se opet kolima u Gštatterboden gdje odpočimusmo, a poslje objeda podjismo u bližnje sjemenište gdje vidismo sasma sitne ponikle ariše u napunoj sjetvi, koja je prije 3 tjedna bila obavljena. Omorike presadjene, u redovih takodjer liepo uspjevahu. U sjemeništu ovom počine znatne štete mrmci (*Gryllus gryllotalpa*), a od pticah gorske zebe. Vanjskim pako branjevinam i mladim nasadom počine pako jeleni u strogoj zimi, obršćivanjem vršnih pupoljakah baš veoma znatnih štetah.

Pogledasmo si jošte skladište drva, te malu bolnicu u kojoj se onesrećenim radnikom i drvarom prva pomoć pruža, te se vratismo natrag do željezničke postaje u Gštatterbodenu, a odavle dodjismo pod večer željeznicom u Admond.

Drugi dan dne 27. svibnja razgledasmo na poziv nadšumara Pachmajera u nadšumarskom uredu nalazeće se tlo i sastojnovide te šumske mape i razne nacрте o šum. prevozilih, sve veoma liepo i pomno izradjene radnje.

U pogledu šum. knjigovodstva te zaračunavanja tvari i novca pokazivao nam je nadšumar sve potrebite knjige i izkaze, kojima se uz dosta obsežno poslovanje izkazuje osobita točnost.

Ukupna imovina toga šum. upravnoga kotara iznaša po zaključenom inventaru od godine 1882. 468.616 for. Svaki se mjesec zaključeni novčani dnevници odašalju na prosudjivanje i potvrdu k šumarskomu ravnateljstvu nalazećemu se u mjestu Weyeru.

Poslie toga pogledasmo si jošte veliku parnu piljanu u Admondu, koje su vlastnici Bečani Gerstle i Obermayer.

Piljana je ova najveća što ju prigodom ekskursije naše vidjesmo. Imade velikih 7 jarmovah (*Gattersägen*) a u pojedini jaram dade se poredati 26—28 pilah (*Sägeblätter*), koje tada iz jednoga debela isto toliko dasakah izrežu.

Parni je stroj uredjen na 100 konj. silah, nu radi obično samo sa 60 konj. silah. Od te piljane vode željezne tračnice do rieke Ennse, a tovarni vagon ili kola upuštaju se tračnicami posve u vodu. Kad su radnici drva nkladali, vuku se užetom od parnoga stroja, natovarena kola od velikoga stovarišta kraj piljane i tako se postupak opetuje.

Na dan izpili ta piljana do 350 debala, a prije napomenutimi koli digne se iz vode njih do 500 komada.

Od znamenitostih mjesta Admonda valja napomenuti, veliki starodavni i liepo uredjeni samostan Benediktinacah. Pogledasmo si krasnu veliku u gotičkom štilu gradjenu crkvu, u kojoj imade divnih rezbarijah u limbovom drvetu. Vidismo veliku salu istoga samostana, 100 koračaja dugačku, u kojoj je smještena knjižnica a u njoj preko 80000 raznih svezakah i do 800 kom. veoma cienjenih rukopisah 10, 12, 13 i kasnijih stoljećah. Ovu knjižnicu najvećim naporom jedva spasiše god. 1863., kad je silni požar pol Admonda upropastio, dočim je crkva i jedan dio samostana morao se na novo graditi.

Poslie podne razvidismo jošte liepu okolicu Admonda, te bi time prava naša ekskursija bila dovršena.

Rano jutrom dne 28. svibnja oprostismo smo se nadšumarom Pachmajerom hvaleć mu za sve najliepše, te željeznicom preko Setzthala stigismo oko 1 sat u Leoben. Tamo posjetismo znamenitu rudarsku akademiju i pogledasmo si liepe sbirke geologičkoga i rudarskoga kabineta, te još isti dan kasno u večer dodjismo u Gradac.

Dne 29. svibnja bio je dan odmora te svakomu na volju stavljeno, da sprovede u Gradcu kako želi u krugu svojih znanacah i prijateljah, ili da se razvidi znamenitost toga grada.

Dne 30. svibnja rano jutrom ostavismo Gradac, te stigismo kroz Zidami-most i Zagreb opet sretno u Križevce.

Ekskursiji ovoj služilo je najpovoljnije vrijeme, a zdravlje svim učesnikom, što je sigurno glavni uvjet za dobar uspjeh takovoga poduzeća.

Konačno izjavljujem kano vodja ove ekskursije najtopliju zahvalnost svim onim, koji su, budi savjetom ili činom provedenje ove ekskursije podpomagali. A to su prije svega ravnateljstva željeznica na prugi željezničkoj kraljevića Rudolfa, državne južne i kr. ugarske pruge za podieljenu sniženu vožnju slušateljem, zatim c. kr. ravnateljstvo državnih šumah i dobarah u Beču, i šum. ravnateljstvo austr. alpskoga montanskoga društva u Weijeru. Svimkolikim pako veleštovanim šumskim upraviteljem, nadšumarom i šumarnikom toli drž. šumah, kao i onim alpskoga montanskoga društva, u izvješću ovom već napomenutim i svim prijateljem, koji nam ljubezno u susret izadjoše budi ovime izrečena najsrdlačnija hvala.

U Križevciah, dne 6. kolovoza 1883.

V. Kiseljak,
prof. šumarstva.

Postotak otpadka kod izradbe drva.

Piše D. Nijé, kot. šumar.

Kod svake proizvodnje, odnosno pretvorbe surovinah u robu, gubi se stanovita kolikoća materijala prema obliku dotične namirnice ili proizvoda.

Mi šumari pako možemo reći, da je svaka apprettirana roba samo stano-viti dio debla, koji se do cieline nadopunjuje otpadcima kao n. pr. korom, treščem, iverjem, pilotinom i t. d.

Opredieliti razmjer tih otpadaka prema kolikoći robe ili obratno, veoma je važna stvar. Ta važnost ne izkazuje se toliko tim, što je današnji dan u modi matematikom sanctionisati istine, nego više time, što pomenuti razmjer matematički ustanovljen vrši u upravi šumskoga gospodarstva kontrolu prama potrošnji. Kod posjednikah šumah koji u vlastitoj režiji špekulacije tjeraju, nije to tako važno, jer nitko sam sebe neokrade. Na drugi način biva to kod onih upravah, gdje pojedini trgovci robu façoniraju, kako je to žalibože u čitavoj Hrvatskoj skoro kod svih šumskih posjednikah.

U današnjih baš ne cvatućih merkantilnih odnošajih trgovina s drvom ne pruža bog zna kakav dobitak trgovcu. A uz današnje šumsko-čuvarske odnošaje ipako, premda se kod nas broj čuvarskih organah ne može sasma u sklad dovesti sa načeli modernoga čuvanja šumah, teško je kriomčariti.

Borba izmedju prodavaoca i kupca u potonjem smislu povoljnije se vodi za prvoga, barem je dosada takav rezultat. No onaj svjestan svoje slabosti u gornjem smjeru a podkriepljen većim dielom potrebom za svoj ekonomski obstanak, takodjer snuje te gleda nadmudriti ili trgovački govoreć, prevariti prodavaoca. A ovo pako može se dogodjati kod onih manipulacijah, gdje je kontrola uprave u najslabijoj poziciji, a to je nedvojbeno kod certificiranja robe.

Legalnoj robi lahko je u šumi sa strane privući robu potičuću od nedoznačenih stabalah, kako to zaista većinom i biva u prebornih šumah, gdje je nadziranje sjeka vele otegoćeno. A pošto tako privučena roba ne nosi na čelu marku lopovštine, to se i lahko kao zakonita providja kontrolnim znakovi, izuzevši slučaj, da je kolikoća kriomce privučene robe tako znatna, da se već od oka zaključiti može kakovog je porekla.

Šumske uprave imaju doduše ustanovljene njeke postotke, koje pribrajaju kubičnom sadržaju gotove robe. Kontrola je jasna, ako se naime, kubični sadržaj robe sa pribrojenimi postotci slaže, sa kubičnim sadržajem u oblo mjerena i prodanoga debla, znak je, da je trgovac pošten bio. No nastane li slučaj da roba sa postotci više iznaša od izmjerenoga debela, to je opet znak da je robe prikradjeno. No ovi postotci mora da su ustanovljeni od nekadašnjih pristaša okularnih mjerah, normirani su bo za sve slučajeve. Ako se kontrolni činovnik ovih postotakah drži, to se nemože jamčiti da li čuva povjereni imetak ili štiti kradju, a može biti i to, da trgovac — prem je nedužan — strada. Ja sam toga osvjedočenja, da je mnogo bolje ostati kod okularne metode te kod svakoga certificiranja prosudjivati ma i od oka razmjer robe prema otpadkom, nego se vladati po pomenutoj šišmišjoj normi. „Šišmišjoj“ velim, jer normirati podatke stećene okularnom metodom, bezsmislica je.

Da je ovaj moj navod opravdan, neka mi bude dozvoljeno dokaze doprinieti.

Skrižaljka postotakah, koji se kod naše imovne občine i ovdašnje državne uprave gotovoj robi u svrhu kontrole pribrajaju, izgleda ovako:

Duge i šimla	
do 80 cm. duljine . . .	100 ⁰ / ₀
do 1.26 m. „ . . .	150 ⁰ / ₀
kod 2 cm. deblj. a 0.95 cm. do 1.40 m. duljine . . .	150 ⁰ / ₀

Vesla	
do 3.20 m. duljine. . .	125 ⁰ / ₀
preko 3.20 „ . . .	200 ⁰ / ₀

Vratila	
bez razlike	100 ⁰ / ₀

Piljena roba	
daske do 2.6 cm. debele .	50 ⁰ / ₀
„ preko 2.6 „ „ .	40 ⁰ / ₀
Letve.	33 ⁰ / ₀
Morali	33 ⁰ / ₀

Tesana roba	
kao grede, gredice, rogovi itd.	
I. od 13/16 cm. debljine.	35 ⁰ / ₀
II. od 13/16 do 16/21 cm. d.	50 ⁰ / ₀
III. od 16/21 do 32/32 cm. d.	75 ⁰ / ₀
IV. od 32/32 do 48/48 cm. d.	100 ⁰ / ₀

Kako se to iz skrižaljke vidi kod duge i šimle postotak otpadka je jedan te isti, bez obzira na vrst drva i stojbinske odnose u kojih je isto odrastlo, bez obzira da li se drvo sječe u ljeti ili po zimi i bez obzira da li se roba prostim ili savršenim orudjem proizvodja, jesu li radnici manje ili više vješti itd.

Nitko neće tvrditi, da se n. pr. hrastovina ili bukovina laglje ciepa od ele ili omorike, naprotiv pravilo je, da drvo koje se laglje kala, kod kalane robe, manje odpadakah daje, nego ono protivnoga svojstva.

Ovo važi ne samo za nuance kalavosti unutar jedne te iste vrsti drveća, nego i za obću klasifikaciju kalavosti izmedju raznih vrstih drveća.

Veća cohärenција drvnih vlakana zahtjeva i veću silu za ciepanje, a sa veličinom te sile stoji u pravom razmjeru riziko za kakvoću i kolikoću robe. Ili drugimi riečima; što se drvo teže ciepa, tim više odpadakah daje. Nadalje, da se svojstvo kalavosti sa stojbinskim odnosaji takodjer mienja suviše je dokazivati, isto tako da se duga i široka roba u ljetu laglje ciepa nego po zimi, dapače da u strogoj zimi to svojstvo sasma i izgubi. A savršenijim orudjem usavršava se i proizvodjanje — to je narodno-gospodarstveno načelo — a usljed toga reduciraju se i odpadci. Prema rečenomu ravna se dakle i procenat otpadka.

Koliko dakle ima smisla, po ovomu u skrižaljci stereotypnom postotku kontrolirati proizvodnju, neka izvole sami čitaoci prosuditi. Konačno imamo još i to primjetiti da nije pravo ni to, što se duga i šimla, različite dvije vrsti robe u jednu te istu klasu obzirom na kolikoću odpadakah uvrstjuju.

Vesla i vratila takodjer su proizvodi potičući od ciepkoga drveća, dakle i njim gornja s počitanja pripisati možemo. Kod vratilah napose i to još opaziti imamo, da se kolikoća odpadakah prema duljini i debljini robe znatno mienja. Ako se proizvodjaju n. pr. vratila od 2·10 mt. duljine a $\frac{12}{12}$ cm. debljine, to mora znatno manje odpadakah biti, nego ako bi se pravila vratila 2·10 ctm. duga a $\frac{9}{9}$ cm. debela. Slično je i kod vesalah.

Da vidimo sada kako stojimo sa postotkom otpadka kod piljene robe! Kolikoća odpadakah može se ovdje prilično točno samim računanjem opredieliti. Pokušajmo to! Uzmimo da je trupac kojega na daske piliti hoćemo 4·0 mt. dug a 50 cm. debel sa korom, to je njegov sadržaj 0·79 kbm. Oguli li se kora, koja je recimo 1 ctm. debela, to će trupac od svojega srednjega promjera 2 cm. izgubiti, te samo 48 cm. debel biti, a sadržaj će mu iznašati 0·72 kbm.

Po poznatoj formuli:
$$\frac{D-2s-b}{d+b}$$

u kojoj znači D srednji promjer trupca, s debljina okorka (Schwarte), b širina izprečca (Schrank) pile, a d debljina daske; daje se lahko izračunati koliko ćemo iz toga našega trupca dasakah dobiti moći.

Recimo, da će nam okorci — kako je to već u običajeno 2·5 cm. debeli biti, izprečac pile da je 2·5 mm., a da hoćemo proizvodjati daske 2·6 cm. debele. Substituiramo li ove vrijednosti u gornji obličak, to nam je broj dasakah 18·5. Pokušajmo sada kontrolirati proizvodnju sa postotkom otpadka za daske do 2·6 ctm. debele, iz gornje skrižaljke. Najširije daske moraju biti 45·50 ctm. a do-

biti ih možemo najviše 5·5 komadah, pošto je širina okorka na reznoj površini 15.28 ctm.

Njihov sadržaj iznaša . . 0.26 kbm. Od ostalih 13 komadah dasakah — računajući aritmetičkom sredinom — imati će najužje 19·13 cm. a najširje 39.32 cm.

Njihov sadržaj iznaša 0.39 kbm. Ukupni sadržaj svih dasakah je dakle 0·65 kbm.

Po navedenoj skrižaljci mora kod proizvodnje ovih dasakah 40% otpadka biti. Priračunaju li se ovi kubičnom sadržaju robe, to bi se ovoliko dasakah moglo dobiti iz trupca, koji bi imao 0.98 kbm. ili koji bi bez kore 53.5 cmt. u srednjem promjeru imao. Sada bi kontrolni činovnik po uvedenom običaju 7 dasakah od lošije vrsti ili onih 5 boljih pravom zdravom konzumentu zapliieniti dao; dočim pravo stanje stvari ovako izgleda:

Odbijemo li kubični sadržaj robe od kubičnoga sadržaja obieljenoga trupca, to ćemo dobiti kubični sadržaj otpadakah, koji dakle u ovom slučaju 0.07 kbm. iznaša. Ako hoćemo sada ove otpadke prama robu u postotcima izraziti to će biti postotak otpadka 9 ili drugim riječima: kod proizvodnje gornjih dasakah imati ćemo 9 ili uzevši u obzir nepodpunu točnost računa najviše 10% otpadakah u pilotini i okorcima.

Sličnim računom moglo bi se i kod druge piljene robe absurdnost ove skrižalje dokazati, kao n. pr. kod ljestavah gdje postotak otpadka mora veći biti nego kod dasakah, a iz gornje skrižaljke vidimo da je manji od onoga što je za daske ustanovljen. A napokon, imamo još i to primjetiti, da postotak otpadka ni kod različitih vrstih ljetavah nemože jedan te isti biti.

Prodjimo sada na tesanu robu, da i ujedno završimo istom.

Na prvi pogled opažamo, da je i ovaj dio skrižaljke, koji je za teševinu udešen, već s toga jako manjkav, što su vrsti robe po nekome do sada nepoznatomu pravilu razredjene.

Skrižaljka nesmiye imati skokovah, tu je svaka stavka, svaki broj, proiztičući iz same naravi dotične stvari neobhodno potreban sve dotle, dokle podateci sami ne predoče promjenljivost zakona, što ga skrižaljka predočiti smjera. Gospoda, koja su ovu skrižaljku sastavljala, mnogo bi korektnije bila postupala, da su pojedine vrsti razlučila po dimenzijah merkantilnih, te po dimenzijah, koje uvjetuje tehničko svojstvo „čvrstoća“ u svojih raznih oblicih ili smjerovih, jer bi tako otpadke onih vrstih predočili, koje se najčešće proizvadjaju.

Osim ove mane, čini nam se, da su i sami postotci sumnjivi.

Pokušajmo to primjerom izpitati!

Ako bi htjeli otesati gredicu 5·0 m. dugu a $\frac{16}{13}$ cm. debelu, to bi za tu svrhu trebali komad debla, koji bi 5·0 m. dug bio, te koji bi na gornjem (tanjem) kraju 21 cm. u promjeru imati morao. Tjelesni sadržaj toga komada bio bi 0·23 kbm. Sama gredica pak imala bi 0·10 kbm. a priračunavši joj još 35% u ime otpadka, iznašala bi najviše 0·14 kbm. dočim faktični obračun ovako izgleda:

Ako se od kubičnog sadržaja debla koji je 0·23 kbm. odbije kubični sadržaj grede koji je 0·10 kbm., to nam razlika 0·13 kbm. predočuje tjelesnu sadržinu otpadakah, koji predstavljaju ne 35% od drvene mase robe, nego 130%

Gredica koja bi bila $\frac{16}{14}$ cm. debela, imala bi pako 118% otpadka, a gredica debela $\frac{21}{16}$ cm. 100%.

Dakle još i kod II. razreda gredicah vidimo, da je postotak otpadka manji uzet nego li je u istinu. Gredica pak $\frac{32}{32}$ cm. debela dala bi 76.5% a gredica $\frac{48}{48}$ cm. 71% odpadaka. Kod ove zadnje dvie vrsti gredicah ili takozvanih „bordunalah“ opažamo dakle baš protivno, t. j. da se upitni postotak veći zaračunava, nego što odgovara zbiljnosti.

Moguće, da će tko primjetiti, da se gornje dobivene brojke odnose jedino na duljinu od 5 m., te da su samo za istu mjerodavne.

No na otaj eventualni, u njeku ruku opravdani prigovor imamo to primjetiti, da se tesana „prima-roba“ dakle oštrosrha, jedino iz bokatih (vollholzig) stabalah ili dielovah istih proizvodjati može. A varijacije obličnoga broja obzirom na — prema stanovitoj svrsi svojstva čvrstoće — mienjajuće se dimenzije debljine te naravno razmjerno i duljine gredice, nemogu nikada u takovih konjičkih skokovih bivati, da se za nekoliko metarah veće duljine do 100% odpadkah dodje, izim da se sa stablom i mahovina na istom kubicira. Dapače i naši prosti trgovci to već znadu, jer gdje je u kom sjeku većma čunjasto stablovje, tu više vole da im se premjerba na izradjenom materijalu obavi nego na oblom deblu. Zar to nije da su već i oni izkusili blagodati ote „abderitske“ skrižaljke?

Hoćemo li dakle da nam postotak otpadka odgovora svojoj nedvojbenoj važnosti u kontroli, to se isti ustanoviti mora po fizikalnih i matematičkih načelih, uzevši pri tome u obzir tehnička svojstva drva kao i vrst robe i proizvodno orudje. Po ovih načelih točno — u koliko se u šumarstvu o matematičnoj točnosti govoriti može — ustanovljeni postotak otpadka odnosno varijacije istoga, bio bi od neprocjenjive vrijednosti, barem za one šumske posjednike, koji u naprvo navedenom smislu kontrolu voditi moraju.

A uza sve to bi se udovoljilo i načelu pravde, jer niti bi mogao pravedan trgovac stradati a niti prodavaoc prevaren biti.

Gospoda profesori našega strukovnoga zavoda pako, veoma bi obvezali naše šumske posjednike kao i šumare, da se late jednom takovih znanstvenih nu po praksu vele potrebnih radnjah. Spominjem za oto gospodu profesore, jer se oni na vrelu nalaze. A isto tako su oni za snanstvena iztraživanja si u prvom redu pozvani, a potrebite praktične podatke bi šumari rado pružili.

Konačno zaključujuć ovu razpravicu navesti mi je još i to, da sam čvrsto uvjeren, da naši postotci odpadakah, odnosno varijacije istih nemogu slični biti onim, što su ih možda Francuzi ili Njemci za svoje odnošaje ustanovili, ali da nikako istovjetni nisu, niti da se po istomu zakonu mienjaju kao oni, koji bi nama dobro došli.

Uredjenje rakolova u Hrvatskoj.

Poznata je činjenica, da po naših potocih od godine do godine sve to manje raka imade. Isto tako je poznato, kako je lanjske godine, zavladašva pošast, u susjednoj Kranjskoj silno tamanila rake. Veliki liepi raci u nas sve to redji bivaju. Na mjestih, gdje još pred koju godinu mogasmo za uru dvije, na stotine raka pohvatati, danas jedva da ih imade. Tržišta naša redko kada imadu raka na prodaju, a ciene liepih, velikih exemplara u nas su baš nerazmjerno visoke. Nije dakle čudo, ako se po naših glasilih toga radi digle pri-tužbe, ako se stalo zahtievati, da se od strane visoke kr. zemaljske vlade, izdadu shodne naredbe, kojima bi se bar bezrazložnom tamanenju koristne te živine na put stati moglo. Pošto se pravom medju najvažnije uzroke ne-stajanja raka po naših potocih spominje bezrazložno tamanjenje i lovljenje istih. Imade bo silu svieta u nas koji rake bez obzira na dobu razploda i ve-ličinu love i tamane. I to bi uzrokom, da je visoka kralj. zemaljska vlada na dne 21. travnja 1883. izdala posebnu naredbu, koje sadržaj eto u sljedećem spominjemo:

„Povodom tim, što je došlo do znanja kr. zemaljskoj vladi, da promet s raci u njekojih krajevih Hrvatske i Slavonije naročito u većih gradovih, znatno pada i da ciena rakom prema prijašnjemu vremenu veoma poskočila i to po-glavito s razloga, što se raci u riekah i potocih bezobzirce love i tamane, ob-našao je kr. zemaljsko-vladni odjel za unutarnje poslove u svrhu uredjenja ra-kolova odrediti što sliedi:

1. Lovostaja na rake potočane ustanovljuje se za vrieme od 1. listopada do 30. travnja. U to vrieme nesmiju se raci niti prodavati, niti u gostionah gostom davati.

2. Dužina svakoga na prodaju donešenoga raka sa razapetimi štipaljkami nesmije biti manja od 18 centimetara.

3. Strogo se zabranjuje kvasiti konoplju ili lan u vodah, izim onih, koje su zato sa znanjem oblasti opredieljene.

4. Isto tako strogo je zabranjeno loviti, dotično tamaniti rake razprsnji-vimi tvarmi (barutom, dinamitom, nitroglicerinom itd.)

Prekršitelji ove naredbe kazne se novčanom globom od 5 do 100 for., prema tome kolika je šteta rakolovu nanešena, i da li je prekršitelj priupad-nik istoga prekršaja.

Ubrane globe teku u zakladu za promicanje gospodarstvenih svrhah u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji.

U slučaju neutjerivosti novčane globe ima se ista obratiti u kazan zatvora, računajući iznos od 5 for. za jedan dan.

Ova je naredba u sborniku zakona oglasjena, ter su pozvane sve političke oblasti, da ju svestrano proglase, ter da putem podčinjenih im organa, na nju upozore, osobito i takove osobe, koje se notorno ribo- i rakolovom bave. Dr-žeći, da su šumari u obće takodjer svi manje više i rakolovci, mislimo da im

je takodjer i donjekle moralna dužnost nad vršenjem spomenute naredbe bditi. Jer napokon što će i najkorisnije naredbe na papiru, ako se u istinu nepro-
vadjaju. Rakolov je nadalje u mnogih krajevih dosta važno vrielo, nuzužitaka
šumskih, a svakako bi još većim vrielom dohodka bio onda, kad bi se rakolov
racionalno obavljao. Raci bo ne samo da su tečno i zdravo jelo, no oni su i
oblizcem svakoga gourmana, ter se s toga i rado kupuju, a i dobro plaćaju.
Naši lugari mogli bi napokon u tome naći dosta izdašno vrielo, dohodka nu-
zgrednog. Mi spomenutih razloga radi, dakle radostno bilježimo spomenuti učin vi-
soke vlade, a svim našim drugovom polažemo na srce, da nastoje svaki u svom
djelokrugu i kraju oko vršenja iste.

Zakon o utemeljenju zaklade za promicanje gospodar- skih svrhah kraljevinah Hrvatske i Slavonije.

U zborniku zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Sla-
voniju, izdanom i razposlanom dne 5. prosinca 1881. nalazimo spomenut i obje-
lodanjen zakon, koji se u veliko tiče takodjer i šumarstva, u koliko bo se
zaklada za promicanje gospodarskih svrha, bar djelomice takodjer i iz novaca
unišlih za globe, odmjerene radi učina prekršajah proti šumskom zakonu, stvo-
riti imade, a napokon i u toliko, što šumarstvo u nas sjegurno medju one go-
spodarske grane spade, kojih promicanje nadleži dužnostim domaće vlade. Mi
ćemo stoga prije svega sadržaj spomenutog zakona, kao i svrhu same zaklade
spomenuti; zatim pako reći ćemo koju i o samoj uporabi rečene zaklade.

Spomenuti zakon glasi:

§. 1. Za promicanje pojedinih granah gospodarstva u kraljevinah Hrvat-
skoj i Slavoniji ustrojava se zaklada, pod imenom: „Zaklada za promicanje go-
spodarskih svrhah kraljevinah Hrvatske i Slavonije.“

§. 2. U tu zakladu prenosi se sva gotovina dosadanje zaklade za zemalj-
sku gojitbu, kao temeljna glavnica.

§. 3. Osim toga sve novčane globe, ubrane upravnim putem na temelju
pravomoćnih presudah za prekršaje šumskoga zakona, zakona o
lovu, o poljskom redarstvu i u obće zakonah i naredabah, postojećih na za-
štitu i promicanje gospodarstva u zemlji, a isto tako i novčani iznosi, što unidju
od prodanih stvarih, zaplienjenih na temelju ovih zakonah, teku u tu zakladu
i pribijaju se njezinoj glavnici.

§. 4. Kamate zakladne glavnice imadu služiti svrsi, označenoj u §. 1.

§. 5. Ovom zakladom upravlja kr. dalm. zemaljska vlada, odjel za unu-
tarnje poslove.

§. 6. Ustanove zakonskoga članka XVIII. god. 3870. o lovu i zakona od
14. siečnja 1873. o poljskom redarstvu, u koliko se glede upotrebljenja novca
i novčanih iznosah za prodane zaplienjene stvari ovomu zakonu protive, ukidaju
se. Posljednja alinea §. 28. zakonskoga članka XVIII. god. 1870. u pogledu
nagrade prijaviteljah ostaje netaknutom.

§. 7. Provedba ovoga zakona povjerava se banu.

To bi bio sadržaj čitavoga toga važnoga zakona. Velimo važnoga, a to izićemo prije svega pozivom na ustanove spomenute u §§. 1. i 3.

Prijave o prekršajih proti ustanovam zakona šumskoga iznašaju u mnogih predjelih naše domovine, na godinu na hiljade. Istina je doduše, da se žali bože usljed postojećih u nas odnošaja, samo vele neznatan dio tih prijava svojedobno rješava i osudjuje, nu svakakako držimo, da će se ipak vrlo znamenita svota, godimice u to ime u nas utjerati i dosuditi.

Poznato nam nadalje, da se iz te zemaljske kulturne zaklade, godimice vele znamenite svote troše na podmirenje ratarskih potreba, naših raznih gospodarskih podružnicah. Znamo, da toli zagrebačko koli i osječko gospodarsko društvo od zemlje znamenite podpore uživaju, al poznato nam je i to, da je šumarsko društvo, do sada uzalud takove podpore molilo, akoprem bi mu takova sigurno dobro došla. Znamo nadalje, da bi naše občine vrlo nužno trebale kulturnog materijala, t. j. sjemena, biljka itd. za pošumljenje svoga strništa, plešina i starih sjčina.

Znamo da bi naši občinski kotarski šumski uredi trebali inventarnog orudja i sprava. Znamo, da bi se naše šumarsko, imence i lugarsko osoblje, moglo u vele bodriti u službi, razpisanjem i dielenjem nagrada i podporah itd. u koliko nam pako nije ovdje toliko izticati sve one puteve i načine, kojima bi se naše šumarstvo, shodnom uporabom gori spomenute zaklade unapredjivati moglo, već samo do toga da upozorimo u obće na velevažni taj zakon i zakladu njegovu — a do šumarskoga će društva, odnosno i upravljajućega mu odbora biti onda, učiniti shodna, da se zaklada ta, koje velik dio sačinjavaju dohodci, potičući od šumskih globa, unišlih uslied prijava revnog i svjestnog lugarsko-čuvarskoga osoblja naših šumah, bude takodjer i na promicanje naših šumarsko-gospodarskih odnošaja, uporabljivala.

Konačno pako držimo, da bi osobito i naše občine iz kraških strana, mogle shodnim načinom oko toga nastojati, da im se iz te zaklade, godimice primjerena svota izluči, na ime podpore za pošumljivanje tamošnjih goljeti, u koliko ona, koja se u to ime godimice dopita, jedva dotiče i za podmirenje i najnuždnijih potrebština pošumljivanja.

Zaključujuć time ta naša razmatranja o spomenutom zakonu, želimo samo, da se intencije zakonodavca kakove no su iztaknute jasno u §. 1. odnosno i zaklada sama bude ne samo jednostrano no i zbilja u svrhe unapredjenja svijuh granah domaćega gospodarstva upotrebljivati.

Šume občinske i njihova uprava.

S osobitim obzirom na stanje občinskih šuma u kr. podžupaniji zagrebačkoj.

I.

Kr. podžupanja zagrebačka zaprema ukupno površinu od 23 četvornih milja i 2490 jutarah. Broj stanovnikah iznaša 81.167, ukupni broj kuća 7164. Ukupna šumska površina kr., te podžupanija iznaša oko 59.000 četvr. ralih. Jur segregirane občinske šume zapremaju ukupno 15600 ralih. U ovih je šuma ovlašteno do 2238 kuća — odpada dakle poprečno na svaku staru, neodieljenu, kuću 7.5 ralih šume.

Razmerje, koje se međjutim dakako po raznih občina mienja, isto tako kao i kakvoća odnosno vriednost šuma samih. Osim toga zapremaju pašnjaci površinu od 33200 četvr. ralih.

Spomenute občinske šume vlastništvo su od 68 t. z. šumske imovnih obćinah. Poslovanje kod tih šumsko imovnih obćinah rukovodi t. z. imovno-obćinski odbor, kojega je djelokrug po kr. podžupaniji ustanovljen naredbom od 4. siečnja 1881. br. 891., ter koje naredbe sadržaj u interesu stvari niže u cielosti priobćujemo.

Rečene šumsko-imovne obćine doprinašaju za plaću lugarskog i čuvarskog osoblja okruglo 1960 for. ili ti poprečno iznašaju ti troškovi po rali šume 8 novč. Ukupni broj namještenih lugara iznaša 82, dolazi dakle poprečno na svakog lugara površina od 190 ralih šume, a poprečna godišnja plaća jednog lugara iznaša 23 for. 90 novč. U bitnosti su ipak te plaće vrlo nejednake, iste bo iznašaju od 6 do 60 for. na godinu, a isto tako imade i opet i lugarskih srezova sa jedva 30 ralih površine. Od spomenutih lugara nadalje jedva ih 25 znade bar nekako čitati i pisati. Troškovi za podmirenje občinskih šumara do sada iznašahu godimice 1448 for., ili ti 9 novč. po rali.

Uredovno gospodarenje žali bože, do sada još sveudilj u ovopodručnih šuma uvedeno nije, a dosadanji način uživanja, ne samo da moramo označiti skroz neracionalnim, no u mnogom i protivljujućim se jasnim ustanovom postojećih zakona.

Šume se bo neuživaju ni prema proizvodnoj snagi njihovoj, a ni po razmjerju pripadnosti, kako to zakon propisuje, niti su na to zvani faktori vršili nad timi šumami nadzor u onoj mjeri, kako bi to bilo imalo biti.

Po zakonu imali bi rukovodjenje šumarsko-upravnih poslova obavljati obćinski šumari, pod nadzorom kr. županijskog nadšumara, u smislu naredbe visoke kr. zemalj. vlade od 4. ožujka 1871. br. 2144.

U istinu ipak jur kroz godine, obćinski kotarski šumari te podžupanije neobavljaju u obće svojih poslova, ovo je pako, kao i okolnost, da se u tom području, često čak i poslovi šum. upravne naravi, povjerovahu samim ovlaštenikom, odnosno šum.-imovnim odborom i lugarom, ponajglavniji uzrok današnjem zapuštenom stanju tupodručnih občinskih šuma. Time što se dulje vremena, i isto doznačivanje goriva kao i gradje, da i isto projenjivanje šumskih šteta gori spomenutim načinom obavljашe, nastala je okolnost, da su šume občinske, često dapače i nepravednim načinom uživane.

Šume, stojeće već dugo vremena tako rekuć bez strukovnjačkog nadzora, postase predmet prekomjernih, mjestimice vandalskih oštećivanja, i to tim više što se ni ona oštećivanja, koja su nadležnoj oblasti prijavljena, nisu svojedobno razpravljala. Obćinski šumari i lugari imadu kod obćinah više hiljada for. zaostatka na plaći i berivah, a da je tim postupkom ozlovoljeno da i demoralizovano šumsko osoblje, nije čudo. Lugari podnašajuć uzaludo pritužbe, ako su i kad kad zvani na razprave, a u pojedinih slučajevih krivci i osudjeni, ipak niti dobivahu redovito plaću, niti dangubu i odštetu troškova, a još manje naravno zakonom propisane postotke od unišlih šumskih šteta i globa — pa nije čudo, ako se mnogi njih napokon počeo i sam nagadjati sa krivci, — dočim šumari nedobivajuć plaće zapuštavahu službu i dužnosti.

Kao vele nepovoljnu činjenicu u šumsko-gospodarskom pogledu, morati je nadalje iztaknuti okolnost, da se do sada za pomlad šuma nije skoro ništa učinilo, pa ipak je veći dio šuma bud prastarim stabaljem obrasao, bud pako izsječen.

Ovo je vrlo žalostna činjenica, jer se kod obćinskih šuma u obće, a osobito i kod šuma hrastovih i bukovih, prije svega imade nastojati, oko naravnog pomladjivanja istih, a baš lanjska je godina u nas obilovala žirom, dočim ljetos slabo želuda imade, tako da i opet na naravno pomladjivanje šuma ni pomisliti nije.

Sa šumskim gospodarenjem u obćinskih šuma, u tjesnom je savezu, jur i prije spomenuto ustrojstvo t. z. šumsko upravnih odbora, a u koliko u načelu nebi bilo prigovora tome, to se ipak s druge strane, gori iztaknutim naputkom za te šumske odbore, istim dopitao prevelik djelokrug; djelokrug komu članovi tih odbora absolutno dorasli nisu. Pa dočim bi baš kotarskim šumarom, pozivom na ustanove §. 38. privremene naredbe od 4. ožujka 1871., najvažniji djelokrug u tih šumsko-upravnih odborih imao bio dopasti, to im se ipak u spomenutom naputku nedaje takav. Valjalo bi dakle u interesu stvari, spomenuti naputak čim prije svrsi shodno preudediti.

Sa šumskim gospodarenjem nedvojbeno je u tjesnom savezu nadalje i stanje lugarsko - čuvarskog osoblja. U tom pogledu pako valja prije svega iztaknuti, nevaljali dosadašnji običaj, po kojemu svaka šumsko - imovna obćina, bez obzira na veličinu šumskog posjeda, sama za se posebne lugare namješta i tobož uzdržaje, i to još biva gorje time, što se to osoblje svaki čas i po volji mienja.

Primjerenim odmjeranjem plaće i dopitanjem povećih srezova pojedinim lugarom, uklonile bi se po najglavnije mane u tom pogledu.

Trebali bi nadalje s nadležne strane o tom nostojati, da upravno i čuvarsko osoblje bude redovito plaćeno, da mu se danguba itd. i sbilja dopitavała bude — za da onda i šumarsko - nadzorni organi, disciplinu, a i red službi uzpostaviti mogli budu.

Time bismo bili na kratko iztaknuli stanje šuma t. z. urbarnih obćina u obsegu kr. podžupanije zagrebačke u sliedećem pako spomenuti ćemo sadržaj, jur više puta iztaknutog naputka za šumske odbore tih šumsko - imovnih obćina,

kakov no bi g. 1881. izdan po kr. podžupaniji zagrebačkoj, za da onda uzmognemo preći na razmatranje uprave občinskim šumama u starom provincijalu u obće, a poimence pako nastojati ćemo iztaknuti takodjer i ponajglavnije mane dosadanje šumske organizacije u tom pogledu, držeć da se takove nemogu nikada dosti naglašivati u javnosti — hoćemo li da i sbilja jednom i našem stališu i zvanju, bolji dani budućnosti osvanu.

II.

Naputak za šumske odbore, šumskih imovnih obćinah u području kr. podžupanije zagrebačke, izdan na temelju naredbe kr. zem. vlade od 4. ožujka 1871. broj 2144 ob upravi gospodarenja i uživanja občinskih šumah.

Članak 1. Upravu i rukovođenje poslova odnosećih se na občinske šume, rukovodi izabrani u tu svrhu upravljajući šumski odbor; a taj je dužan sve poslove tićuće se občinske šume obavljati, račune vrhu prijetka i izdatka odnosećih se na šumsko gospodarstvo, upravu i dohodke posebno voditi, te takove točno obložene po občinskom poglavarstvu sastavljene i potvrđjene, koncem svake godine kr. podžupaniji na pregledanje i riešenje podnašati.

Članak 2. Izbor upravljajućeg šumskog odbora imade se javno iz sredine svih ovlaštenikah uz sudjelovanje občinskog poglavavstva obaviti.

Članak 3. Upravljajući odbor sastoji iz četiri (4) lica, a u slučaju gdje više sela istu šumu posjeduju, imade se iz svakog sela po jedan odbornik izabrati, koji će ovlašćenike svojega sela u svijuh šumskih poslovah u šumskom odboru zastupati.

Nakon izbora upravljajućeg odbora bira ovaj odmah iz sredine svoje svog šumskog predsjednika.

Članak 4. Izbor upravljajućeg odbora rukovodi občinsko poglavarstvo.

Izbor dotično izborni zapisnik imade odmah občinsko poglavarstvo kr. podžupaniji na odobrenje i riešenje podneti.

Članak 5. Upravljajući šumski odbor bira se na tri (3) godine, te se mogu šumski odbornici samo disciplinarnim putem odpuštiti po nadležnoj oblasti podžupanijskoj a mjesto odpuštenih drugi izabrati.

Izabrani šumski odbornici zavjeravaju se po kr. podžupaniji.

Predsjednik šumskog odbora jest upravitelj, te će imovnu šumsku obćinu u svijuh javnih poslovah zastupati, on jedini prima novce uz prisutnost 2 odbornika, vodi račune vrhu pijetka i izdatka odnosećih se na šumsko gospodarstvo.

Članak 6. Šumski odbornici imadu šumskog predsjednike u svih poslovih kontrolirati a u interesu šumske imovne obćine uzajamno podupirati.

Članak 7. Dužnost upravljajućeg šumskog odbora, jest dobivene naloge kr. podžupanije, občinskog poglavavstva i kotarskog šumara u pogledu uprave šumskog gospodarenja točno i bezodvlačno pod strogom odgovornošću primati i vršiti.

Članak 8. Troškove šumskog državnog poreza, uprave, čuvanja u svrhu šumskog gospodarstva nosi dotična imovna šumska občina prema ustanovi članka 9.

Članak 9. Za da se ovi troškovi pravedno namire po razmjerju uživanja šumskih koristih po pojedinom ovlašteniku imade se za šumsku pašu, žirovinu i t. d. pristojba platiti, jer će time svaki onaj ovlaštenik koji se šumskom pašom, žirovinom i t. d. koristi, po razmjerju takodjer i troškove nositi imati, dočim onaj ovlaštenik, koji se nemože šumskom pašom, žirovinom i t. d. koristiti, neće ni nepravredna troška za neuživane šumske použitke nositi imati.

Unišlim ovako novcem imadu se svi troškom navedeni u članku 8. namiriti.

Članak 10. Vrhu vjerojatnih dohodakah i troškovah imade upravljajući šumski odbor sa občinskim poglavarstvom za svaku godinu najduže do konca mjeseca listopada prediduće godine proračun sastaviti i kr. podžupaniji na odobrenje i riešenje podnieti.

Članak 11. Šumski použitci: šumska paša i žirovina dopušćeni su u občinskoj šumi samo u toliko, na koliko neprieče valjano plodjenje i gojenje šume samo pod stegami u §. 10. šumskog zakona propisanimi.

Članak 12. Za šumsku pašu, žirovinu ustanovljuje pristojbu upravljajući šumski odbor sa občinskim poglavavarstvom, i zato se marha i svinje svakog ovlaštenika prije ugonu u pašu, žirovinu imade popisati, a ustanovljena pristojba unapried uplatiti šumskomu predsjedniku. Marha za pašu imade se mjeseca travnja, a svinje za žirovinu u mjeseca rujna popisati.

U šumah, u kojih žirovina biti ima, prestaje paša svake vrsti marhe u polovici mjeseca rujna; a žirovina počima prvoga listopada. U slučaju kada bi žir za gojitbu potreban bio, izlučiti će kotarski šumar onaj prediel šume, gdje će se žir brati imati.

Članak 13. Upravljajući šumski odbor sa občinskim poglavarstvom neka pristojbu od komada blaga ustanovi tako, da će dobiveni novac od šumske paše, žirovine barma sve tekuće troškove namiriti moći.

Članak 14. Šumski použitci t. j. šumska paša i žirovina, kojom se nebi šumska imovna občina mogla ili htela koristiti t. j. od istih ustanovljenu pristojbu ili procienbenu vriednost platiti, imade se uvijek javnom dražbom prodati na korist imovne šumske občine. Istim načinom imadu se svi ostali použitci šume na korist imovne šumske občine unovčiti.

Članak 15. Iz godišnje sječine ima se najprije podmiriti gradivo potrebno za gornju gradnju od kućah i štalah.

Ovlaštenici, kojim je takova gradja potrebna, imadu to najduže do konca mjeseca srpnja upravljajućem šumskom odboru dotično občinskom poglavarstvu prijaviti, koje će potrebu izviditi i po ponašastju gradivo dozvoliti ili uzkratiti i potvrdjenu molbu kr. podžupanije na odobrenje i riešenje podnieti.

Da se sbilja potreboća gradjevnog drva u njegovoj množini prosuditi može, imade se uvijek širina i dužina gradit se imajuće kuće ili štale u molbenici označiti. Ako preko ovako dozvoljenog gradiva u dotičnoj sječini, nebi bilo

dovoljno sposobnih stabalah za gradivo, imade se doznaka gradiva u pravednom razmjerju stegnuti.

Kasnije stigavše molbe neće se u obzir uzeti. Sva za gorivo određena drva, razumievajuć ovamo i ogranke i sve ostanke od stabalah imadu se izsjeći i posebno ciepanice i ogranci u hvatove, a sitnije grane u svežnje složiti i po tom ovlaštenikom pripadnost izdati.

Poslenike za sjećenje i slaganje drvah u hvatove i svežnje dužni su ovlaštenici u razmjeru pripadajućih im drvah davati. Dobivena drva imadu se u roku od 1. studena do konca ožujka izsjeći i izvesti, i svi otpadci koji budućem podmlatku smetati mogu, imadu se odstraniti.

Članak 16. Lugare šumske bira upravljajući šumski izbor, odbor rukovodi občinsko poglavarstvo, a izborni zapisnik imade se kr. podžupaniji na odobrenje i rješenje podneti.

Članak 17. Plaće lugarom, ustanovljuje upravljajući šumski izbor sa občinskim poglavarstvom nu dužni su odnosće zaključke kr. podžupanije na odobrenje i rješenje podneti.

Članak 18. Dužnost upravljajućeg šumskog odbora jest takodjer občinske lugare nadgledati i u službi njima pripomoći.

Članak 19. Nagrade šumskim odbornikom ako izvan obsega občine službeno borave, pripada na dan 1 for., a u obsegu občine 50 novč.

Članak 20. Višak novca dobivena šumskom pašom, žirovinom odštetom šumskih štetah itd. kad premašuje svotu od 100 for. i kad su svi redoviti izdatci namireni imade se pložiti privremeno u blagajnu kr. podžupanije dok upravlj. šumski odbor sa občinskim poglavarstvom u redovitoj sjednici zaključkom nerieši, u koju svrhu da se taj višak za šumsku imovnu obćinu koristno upotriebiti imade, nu ovaj zaključak imati će valjanost onda, kad po kr. podžupaniji odobren bude.

Članak 21. U pravilu nije slobodno prodavati občinsku šumu, a ni po jedina stabla bez dozvole kr. podžupanije dotično kr. zem. vlade.

Članak 22. Po priležećem obrazcu imade se dnevnik blagajne ovako voditi:

U stupac „propisana dužnost“ ima se svaki novčani dohodak po predmetu tekućim brojem provesti, da li on odmah uplaćen ili ostao na dugu.

Novac, koj se odmah uplati, imade se u stupac „dužnost“ i „primitak“ provesti.

Druge uplate provadjaju se kada se uplate.

Isto tako se provadjaju izdatci dokazom na prilog (namira) u stupac „izdatak.“

Novci, koji na koncu godine na dugu ostaju, imade se uz dokaz priloga u dnevniku označiti, a isto toga u račun buduće godine provesti.

Svaki propis dužnosti, svaka uplata i izplata ima se bez otezanja u dnevniku provesti.

Upravna občina Šumska imovna občina

Dnevnik blagajne

vrhu šumskih dohodakah i izdatakah u godini 1883.

Broj priloga	P r e d m e t	Propisana dužnost		Primitak		Izdatak		Ostaje konc. g. 1883. u go- tovom novcu	
		for.	ně.	for.	ně.	for.	ně.	for.	ně.
1	Izkaz pristojbe ili (zapisnik prodaje) paše.	56	—	—	—	—	—		
2	Izkaz pristojba ili (zapisnik prodaje) ži- rovine	260	80	260	80	—	—		
3	Uplata pašarije po prilogu I.	—	—	56	—	—	—		
4	Plaća lugara N. za mjesec	—	—	—	—	5	50		
5	Plaća šumara na godinu	—	—	—	—	10	—		
6	Šumske štete uslied odsude kr. podžu- panije od dne 1883. br.	28	28	28	—	—	—		
7	Državni porez	—	—	—	—	20	—		
U N. . . . dne 1883. Podpis šumskog odbora: Potvrda obč. poglavarstva:									

Već u prvom dielu te razprave naglasismo njeke ponajglavnijih manah ovoga naputka, te bi nam sada samo još tu činjenicu bilo spomenuti, da se u obće, kako to kod nas kod svih naredbah običajno, občine žalibože slabo drže njegovih ustanova, ter je tako isti u praksi od slabe koristi, ma sve da u bitnosti i mnogu dobru u sebi sadržaje.

(Dalje sledi.)

Omedjivanje občinskih šumah.

Medju postojeće mane občinske šumske uprave valja svakako ubrojiti takodjer i tu okolnost, da občine redko kada točno poznavaju medje svojih šumah. Imenito to nalazimo tamo, gdje občinske šume medjaše sa šumami seoskim, te spašnjaci ili inimi težatbenimi zemljami seljakah. Prioravanje i prikrčivanje občinskog šumskog tla, u njekih je krajevih domovine, tako rekši na dnevnom redu. Posljedice tih odnošajah pako vele su žalostne. Ponajglavniji uzrok ovih obstojnostih pako jeste, kako rekosmo, vele manjkavo omedjivanje tih šumah, a poimence i šumah urbarskih obćinah.

Pošto se tužbe u tom pogledu takodjer i u najnovije doba i opet sa svih stranah pojavljaju, držimo, da nebude s gorega, ako tuj koju spomenemo o naredbi, koju je visoka kr. zemaljska vlada još 10. rujna 1872. pod br. 11145. izdala.

Naredba odnosna glasi:

„Na temelju §. 42. previšnjega patenta od 17. svibnja 1857. (z. v. list k. XIX. br. 88.) pronašao je kr. vladni odjel za unutarnje poslove sporazumno s vladnim odjelom za pravosudje uslied ponovljenih pritužba, da občinske šume nisu od vlasteoskih medjašnjimi prosjeci odijeljene, odkud često nastaju razmirice izmed vlastelina i občine, odrediti što sledi:

1. U napredak ima se urbarsko-sudbena predaja občinskih šuma i pašnjaka, ako su ovi potonji doznačeni iz ukupnosti šuma, i ako šuma i zarašćeni pašnjaci dopadali občini od šume vlastelske naravnimi granicama kao kolnimi putevi, jarki i potoci razmedjeni nisu, obaviti tek iza kako bude učinjena dotična razmedja.

2. Razmedja ova, koje se ima izvesti odma pri vieritbi ovrhe pod nadzorom dotičnoga sudbenoga povjerenika, valja da se učini tako, da se od linije, kojom se dieli šuma občinska od šume vlasteoske, na strani vlastelske šume izsječe prosjek od najmanje dva hvata širine, pa da se ova razmedja prosjekom u ovršenom zapisniku točno naznači kod svake pojedine odciepljene čestice.

3. Nastojat će dotične političke oblasti o tom, da se takovi prosjeci barem svake treće godine dovoljno očiste.

4. U obćinah i kotarih, u kojih je ovršna predaja odciepljene paše i šume jur dovršena, imadu se na zahtiev dotičnih stranakah, šumski prosjeci putem političkih oblastih na gori naznačeni način učiniti naknadno.“

Nama se čini, da je velevažna ta naredba jur zaboravljena od onih, koji bi u prvom redu oko izvršivanje iste nastojati morali. Kako bo već uvodno spomenusmo, medje občinskih šumah vrlo su slabo uredjene, izuzam tamo, gdje su iste omedjene stalnom kojom naravnom razmedjom, ili gdje gospoštije same oko podržavanje medjnikah nastoje.

Osobitu pako nadalje polažemo važnost na ustanove točke 3. spomenute naredbe, kojom se jasno naredjuje, da je dužnost političkih oblastih, da nastoje o tom, da se takovi prosjeci barem svake treće godine dovoljno očiste.

U interesu stvari bi nadalje bilo, da se shodnim putem od nadležne strani odredi u obće jednom po političkih oblastih, reambulacija občinskih šumah, pošto smo uvjereni, da je velik dio občinskog posjeda, tečajem vremena po žiteljih i susjedih prikrčen i prioran.

Omedjivanje občinskih šumah, jedan je najvažnijih momenatah šumarskog redarstva. Čuvanje šumah i šumsko redarstvo u obće, nemoguće je tako rekuć, ako bit šumske svojine, stalno, vidljivo i valjano medjami i medjašnjimi oznakami osjegurana nije. Omedjivanje šumah, nadalje početak je uredjenja šumskog gospodarstva, — na njemu se osnivaju sve ostale šumsko-gospodarske napremice.

U svih se naprednijih zemljah omedjivanju šumah posvećuje osobita pom-
nja i važnost, samo kod nas, kano da se ti temelji svakog šumarstva, niti ne-
pознаvaju, pa ipak bi se omedjivanje šumah, dalo u nas provesti i jeftino i bez
osobitih poteškoćah; samo da naše političke oblasti u smislu gore spomenute
vladine naredbe postupaju. Nu žalibože šumarstvo se u nas, baš od strane
političkih zvaničnika, s redkimi iznimkami, kano hotomice zapušćava i ignorira.

Šumarsko se osoblje niti sluša niti uvažava, nu k čemu da iztičemo ono,
što nam svima žalibože i predobro znano — ono pako, što u članku tome iz-
taknusmo, obzirom na postojeće odnošaje omedjivanja naših urbarno-obćinskih
šumskih zemljištah — spomenusmo prije svega, da u prahu zaboravnosti potražimo
jednu naredbu, o provedbi koje, u mnogome ovisi, dobrobit i stanje naše ur-
barno-šumarske uprave.

Osobito pako bi nas zanimalo čuti, gdje u kojem se okružju naše domo-
vine ista provadjala odnosno i danas provadjati daje.

Zaključujemo pako tvrdim uvjerenjem, da je potrebno, hoćemo li jednom
započeti uredjenjem naših občinsko-šumarskih odnošajah, prije svega urediti
medje občinsko-šumskog posjeda, ter time stvoriti temelj racijonalnom šumarenju
u obće.

I z k a z

o evatnji i dozrijevanju ploda šumskog drveća i grmlja u okolici Zagreba.

Bilježeno po Josipu Ettingeru godine 1883.

Početak evatnje	P r e d m e t	Početak zrijeanja ploda	Od evatnje do zri- jenja ploda dana
10. ožujka	Bjelviva Salix caprea	16. svib.	62
26. ožujka	Briest crveni. Ulmus campestris	20. svib.	54
10. ožujka	Topola biela. Populus alba	25. svib.	75
2. trav.	Briest jagnjed. Ulmus suberosa	26. svib.	50
2. trav.	Briest bieli. Ulmus effusa	26. svib.	50
18. svib.	Dud bieli. Morus alba	15. lipnja	27
20. svib.	Dud crni. Morus nigra	20. lipnja	30
10. trav.	Ogrozd. Ribes grossularia	25. lipnja	76
12. trav.	Grozdić. Ribes rubrum	25. lipnja	74
26. trav.	Sremsa. Prunus Padus	28. lipnja	63
26. trav.	Trešnja divlja. Prunus avium	28. lipnja	64
5. ožuj.	Likovac. Daphne mezereum	4. srpnja	121
26. trav.	Višnja. Prunus cerasus	6. srpnja	71
14. svib.	Zova divlja. Sambucus racemosa	16. srpnja	62
8. svib.	Pucalina. Colutea arboresceus	18. srpnja	70
16. trav.	Hudika crna. Viburnom lantana	20. srpnja	96

Početak evatnje	P r e d m e t	Početak zrijenja ploda	Od evatnje do zri- jenja ploda dana
10. svib.	Kozilac. <i>Lonicera xylosteum</i>	28. srpnja	78
30. svib.	Ruj obični. <i>Rhus cotinus</i>	28. srpnja	60
7. svib.	Zanoviet. <i>Cytisus laburnom</i>	10. kolov.	94
26. ožuj.	Breza, <i>Betula alba</i>	10. "	136
4. svib.	Jasen crni. <i>Fraxinus ornus</i>	14. "	101
18. svib.	Kurkovina širolista. <i>Evonimus latif.</i>	20. "	93
28. trav.	Jasen bieli. <i>Fraxinus exelsior</i>	20. "	114
28. trav.	Šljiva bistrice. <i>Prunus domestica</i>	26. "	121
11. ožuj.	Dren. <i>Cornus mascula</i>	26. "	164
15. ožuj.	Ljeska. <i>Corilus avelana</i>	28. "	165
26. trav.	Tern žuti. <i>Hippophae rhamnoides</i>	4. rujna	131
20. svib.	Oškoruša. <i>Sorbus domestica</i>	5. "	109
18. trav.	Tisa. <i>Taxus baccata</i>	6. "	141
2. svib.	Zova ili bazga. <i>Sambucus nigra</i>	8. "	128
9. svib.	Orah. <i>Juglans regia</i>	8. "	124
26. svib.	Pasjakovina. <i>Rhamnus cathartica</i>	8. "	104
8. svib.	Žutika. <i>Berberis vulgaris</i>	10. "	126
5. svib.	Grab. <i>Carpinus Betulus</i>	10. "	135
3. lip.	Svibovina. <i>Cornus sanguinea</i>	10. "	100
12. svib.	Glog bieli. <i>Mespilus monoginia</i>	10. "	120
5. svib.	Kesten divlji. <i>Aesculus Hippocastanum</i>	10. "	129
16. svib.	Glogovac. <i>Mespilus oxyacanta</i>	13. "	121
3. lip.	Zimolez. <i>Ligustrum vulgare</i>	14. "	103
28. svib.	Trušljikovina. <i>Rhamnus frangula</i>	14. "	108
10. svib.	Klokočika. <i>Staphylea pinata</i>	14. "	125
25. svib.	Bagrem. <i>Robinia pseudoacacia</i>	15. "	112
28. trav.	Hrast lužnjak rani <i>Quercus pedunculata</i> . . .	15. "	139
20. trav.	Trnjina. <i>Prunus spinosa</i>	15. "	149
13. ožuj.	Jalša biela. <i>Alnus incana</i>	16. "	185
26. trav.	Jabuka divlja. <i>Pyrus malus</i>	16. "	142
16. trav.	Hrast kitnjak rani. <i>Quercus sess. var. ovalifol.</i>	16. "	153
14. svib.	Jarebika. <i>Sorbus aucuparia</i>	18. "	114
26. svib.	Kurkovina crna. <i>Evonimus verucosus</i>	18. "	113
10. svib.	Cer rani. <i>Quercus austriaca</i>	18. "	130
10. svib.	Žestika. <i>Acer tartaricum</i>	18. "	130
4. svib.	Hudika crljena. <i>Viburnum opulus</i>	20. "	188
16. lipnja	Pajasen. <i>Ailanthus glandulosa</i>	20. "	96
15. svib.	Brekinja. <i>Pyrus torminalis</i>	20. "	148
26. trav.	Kruška divlja. <i>Pyrus communis</i>	20. "	146

Početak evatnje	P r e d m e t	Početak zrijenja ploda	Od evatnje do zri- jenja ploda dana
8. lipnja	Lipa Širolista. <i>Tilia grandifolia</i>	20. rujna	104
12. lipnja	Lipa šumska. <i>Tilia europea</i>	22. "	109
16. svib.	Kurkovina biela. <i>Evonimus europeus</i>	22. "	128
16. ožuj.	Jalša crna. <i>Alnus glutinosa</i>	22. "	190
26. trav.	Hrast medunac. <i>Quercus pubescens</i>	22. "	154
4. svib.	Javor bieli. <i>Acer pseudoplatanus</i>	22. "	142
15. lip.	Kesten pitomi. <i>Castanae vesca</i>	24. "	100
5. svib.	Klen. <i>Acer campestre</i>	24. "	140
24. svib.	Hrast lužnjak poz. <i>Quercus pedunc. laci</i>	25. "	123
16. trav.	Mukinja. <i>Pyrus aria</i>	25. "	162
12. svib.	Tunja. <i>Cydonia vulgaris</i>	26. "	136
2. svib.	Bukva. <i>Fagus sylvatica</i>	26. "	146
10. svib.	Javor mlieč. <i>Acer platanoides</i>	26. "	134
18. trav.	Tunja japanska. <i>Cydonia japonica</i>	28. "	158
18. lipnja	Lipa mladolista. <i>Tilia parfolia</i>	28. "	101
18. svib.	Cer pozdni. <i>Quercus ceris</i>	28. "	132
20. trav.	Javor pajavac. <i>Acer negundo</i>	28. "	160
8. svib.	Koprivić. <i>Celtis australis</i>	29. "	143
14. svib.	Mušmula. <i>Mespilus germanica</i>	30. "	138
16. lipnja	Ruj kiseli. <i>Rhus thyphinum</i>	3. listop.	109
10. svib.	Hrast kitnjak poz. <i>Quercus sess. for serot</i>	4. "	146

Različite viesti.

Sjednica upravljućeg odbora i društvene viesti. Na dne 3. listopada t. g. obdržavana bi prva sjednica upravljućeg odbora šumarskog društva pod predsjedništvom velemožnog g. ravnatelja kr. državnog šumarskog ravnateljstva M. Dursta. Sjednici prisustovahu gg. M. Vrbanić, A. Soretić, J. Ettinger, E. Rossipal, V. Kőröskényi, F. Rossipal, R. Fischbach, D. Laksar i F. Kesterčanek.

Na dnevnom redu bijaše preuzeće društvene uprave i imovine po novo izabranom društvenom predsjedniku, te njeke administrativni predmeti. Upravljući odbor scieneći zasluge dosadanjega g. predsjednika po društvo, zaključi jednoglasno, umoliti g. kr. šumskog nadzornika M. Vrbanića, pozivom na ustanove §. 21. društvenih pravilah, da prisustvuje kao delegat i u buduće odborskim sjednicam.

Društvene prostorije ostaju i nadalje, dok se nerieši pitanje glede društvenih prostorija u „Hrvatskom domu“, u Prilazu kbr. 30., u kući g. M. Vrbanića.

Sve predsjedništva društva tićuće se stvari, neka se uprave izravno na velemožnog g. predsjednika M. Dursta ili pako na društvenog tajnika g. V. Kőröskényia, Kipni trg br. 2.

Sve uredništva „Šumarskog lista“ tićuće se dopise pako molimo slati na osobu urednika, strieljačka ulica br. 5., kat I.

Hajka na grabežljivu zvierad. Dne 12. i 13. rujna t. g. držan je u občini begtežkoj, podžupanije požeške, lov na grabežljivu zvierad, kojom sgodom vjesti lovcu oborili 9 kurjaka (3 stara i 6 mladih) i 5 lisicah, dakle ukupno 14 glava grabežljive zvieradi. U istoj se občini sprema opet hajka na kurjake, koji da se još u nekojih mjestih na čopore javljaju. Lov je rukovalo, kako iz Nar. Nov. razabiramo, občinsko poglavarstvo, (a gdje je kr. žup. nadšumar? Opazka uredništva) po odredbi kr. podžupanije. Spominjuć tu viest žalimo veoma, da smo i otu noticu morali tek iz drugih novina povaditi — akoprem društvo naše i u samoj Požegi imade članova, koji se vole izdicati svojim zvanjem!

Naredbe glede kratice za metričku mjeru. Dopisom kr. ministarstva za poljodjelstvo, obrt i trgovinu od 1. kolovoza t. g. br. 33.881. izdana bi naredba glede kraticeh za metričku mjeru, ustanovljenih po internationalnoj metričkoj konferenciji.

Ustanovivši internationalna koferencija kratice za metričku mjeru, imat će se ovoj ustanovi primjereno za slučaj skraćivanja na sljedeći način pisati:

1. Mjere dužinah.		2. Mjere površinah.	
Za kilometar	km	Za četvorni kilometar. . .	km ²
„ metar	m	„ „ metar	m ²
„ decimetar	dm	„ „ decimetar . .	dm ²
„ centimetar	cm	„ „ centimetar . .	cm ²
„ milimetar	mm	„ „ milimetar . .	mm ²
		„ hektar	ha
		„ ar.	a
3. Kubične mjere.		4. Mjere težinah.	
Za kubični kilometar. . .	km ³	Za tonu	t
„ „ metar	m ³	„ metrički centu. . . .	q
„ „ decimetar. . .	dm ³	„ kilogram	kg
„ „ centimetar . .	cm ³	„ dekagram	dkg
„ „ milimetar. . .	mm ³	„ gram	g.
„ hektolitar.	hl	„ decigram.	dg
„ litar	l	„ centigram	cg
„ decilitar	dl	„ miligram.	mg
„ centilitar	cl		

Ove kratice imadu se kako u rukopisu tako u tiskopisu latinskimi pismeni bez prekidanja ili umetanja točakah pisati, dotično štampati u istom redu neposredno iza količine mjere izrazujuće brojke, ili kada brojka sadržaje takodjer decimalni slomak iza posljednje brojke decimalnoga slomka. Poslje 31. prosinca 1883. neće se na baždarenje pripustiti mjere i utezi obilježeni na način razlikujući se od ovih kraticeh, obaždarene već ili su u porabi stojeće mjere i utezi sadržaju ipak valjanost i za buduće.

Ustrieljen pri kradji drvah. Čitamo u Nar. Nov. br. 222. Dne 17. rujna o. g. rano u jutro otišao je Josip Britveć, žitelj iz Ornedrage u kotaru vrginmostskom u šumu „Bukova glava“, da nasjeće drva. Pošto se i drugoga dana nije vratio kući, slutie zadrugari, da se je Josipu morala dogoditi nesreća, stoga podju tražiti ga u šumu i nadju pod jednim hrastom mrtva. Izaslano oružništvo pregledaše tijelo nesretnika, ter nadje, da ga je ubojica smrtno ustrielio. Nedaleko od liešine našli su oružnici kamaš od lule. Pokazav ga seljakom, rekoše ovi, da je to svojina nadlugara J. G. Izprva tajio je zločin, napokon reče: Tko ga nebi ubio, kad u noći šumu sjeće. Lugar javljen je sudu.

Dražbena prodaja državnih šumah u bivšoj Krajini. Dne 27. rujna držana bi pri kr. državnom šumarskom ravnateljstvu u Zagrebu razprava pismenih po-

nudah za 9 šumskih kompleksah u nekadašnjoj banskoj, zatim gradiškoj, petrovaradinskoj i brodskoj pukovnici, te je postignut posve povoljan rezultat; naime drvo za sječu opredijeljeno prodano je za 28.50% nad procijenbenom svotom. Dostalci su, i to za:

1. Čadjavski bok	procijenjen na 34.560 for.	M. Pollak	sa 56.885 for.
2. " " "	" 4.282 "	Z. Pejaković	" 6.482 "
3. Cardašku gredu	" 35.681 "	M. Pollak	" 43.741 "
4. Šušu	" 25.069 "	Merkadi	" 33.069 "
5. Slavić	" 74.633 "	Sorga	" 97.315 "
6. Radiševo	" 67.080 "	Hiller	" 82.355 "
7. Ljeskovac	" 35.396 "	Schranger	" 48.387 "
8. Deš	" 62.763 "	M. Pollak	" 75.575 "
9. Smokva	" 41.743 "	Verhan	" 46.156 "

Drvo bilo je ukupno procijenjeno na 381.297 for., a prodano je za 489.955 fr. Po okružjih prodano je drvo skuplje u bansko-gradiškom za 36.60%, u u brodsko-petrovaradinskom za 22.50%.

Dražbena prodaja šumah krajiške investicionalne zaklade. Dne 28. rujna t. g. držana je pri povjerenstvu krajiških investiciojnalnih zaklada razprava pismenih ponudah za 8 šumskih kompleksah u nekadašnjoj brodskoj i petrovaradinskoj Krajinu, te je postignut takodjer vrlo povoljan rezultat, drvo za sječu prodano je naime za 265.900 for. 99 novč. nad procjenom. — Dostalci su i to:

1. Za „Kragunju“, procijenjenu na 176.172 fr., Vilim Vrhani iz Neussa za 203.222 fr.
 2. Za „Orljak“, procijenjen na 135.219 fr., društvo de la Societe d' Importation de Chen u Parizu, zastupano po g. Valentinu za 195.255 for.
 3. Za „Bok“, procijenjen na 144.019 for., Hirschler i družba za 178.050 for.
 4. Za „Deš“, procijenjen na 122.661 for., Kristian Herman iz Beča za 130.150 fr.
 5. Za „Tikar“, procijenjen na 117.051 fr., Hirsch i Rankel iz Siska za 157.999 fr. 99 n.
 6. Za „Smogovu“, procijenjenu na 141.051 for., Franjo Gamirscheig iz Mitrovice za 160.450 for.
 7. Za „Somovac“, procijenjen na 138.980 for., Josip Gomersbach i Fr. Herman iz Karlovca i Vukovara za 168.878 for.
 8. Za „Jasenovu“, procijenjenu na 124.607 fr., Hirsch i Blažić u Sisku za 162.304 fr.
- Svih osam šumskih kompleksah bilo je procijenjeno na 1,090.411 for., a prodano je za 1,365.311 for. 99 novč.

Prodaja šuma brodske imovne občine. Prigodom na dne 18. listopada 1883. održavane dražbovne prodaje šumah šumsko-imovne občine brodske u Vinkovcih dostali su: G. J. Mayer šumske dielove Orljak za 50.000 for., Dubovicu za 46.200 fr., Slavić za 27.102 fr., iztočnu za 82.500 fr. Christ. Hermann, Rastovicu za 21.550 fr. Iztočnu za 82.500 fr., G. Sorger šumu Desičevo za 69.415 for., a Bauer Boljkovo za 54.415 for. — Svih prodanih 8 šumskih predjelah bijaše ukupno procijenjeno na 286.050 for., prodano pako za 441.482 for. iliti ukupno za 155.632 for. više, t. j. višak taj iznaša 51½% od procjene. Ponudah stavljeno bi ukupno 111 od 17 tvrdkah. Razmotrimo li rezultat tih prodajah — prema procjeni — morali bi skoro podvojiti o valjanosti ove.

Nova učevna knjiga. Visoka kr. zemalj. vlada obnaša je knjigu „Kratka poviest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj“ od Fr. Xav. Kestercanka uzeti školskom knjigom za slušatelje šumarstva na kr. šumarsko-gospodarskom učilištu u Križevcih. Knjiga stoji 1 for., a dobiva se u kužizari G. Neubergera u Križevcih.

K lovu u Algiru. Godine 1880. bude u Algiru ukupno 3169 komada zvjeradi poubijano, i to 16 lavova, 112 pantera, 141 hiena i 2900 šakala. Lavova i pantera bijaše ponajviše u provinciji Constantine. U novije doba nastoje živo oko tamanjenja pogibelne te zvjeradi.

K statistiki lova u Njemačkoj. Tečajem g. 1882. razpošiljano bi diljem Njemačke ukupno 182.00 komada pošiljaka sa 780.000 komada divljači. Od ovih bijaše 500 komada jelena, 800 komada veprova, 15.000 komada srna, 151.000 komada zeceva, 15.000 fazana, 12.000 lještarka, 210.000 jarebica, 40.000 komada divjih pataka i šljuka te 325.000 komada branjuga. Velik se dio te divljači izvezo u inozemstvo. Iz Rusije pako uvezlo se 10.000 komada tetriebe. Živih zvjerih šalje se godimice do 50.000 komada, od kojih je veći dio domaća perad i ptice pjevice, ostatak pako psi, mačke, opice, zamorčeta, zecevi, lisice, raci, ribe itd.

Ustrijeljen Medvjed. U „Narodnih Novina“ od 16. listopada čitamo: Lugar kneza Thurn i Taxisa u Divjakih, Jakov Stamfel, ubio je u vlastelinskoj šumi „Hribskoj stazi“ 28. rujna medvjedicu preko jedne godine staru.

Pustara Saharska posljedica haraćenja šuma u Africi. Iz „Oesterreichische Forstzeitung“ vadimo sljedeću noticu: Predmjeva, da pustara Sahara nije bila od vajkada pustinjom, sve to više privrženika dobiva. Poznato je bo, da je i za dobe Karthage slon obitavao na sjeveru današnje pustare, odkuda proizlazi, da je Sahara bila za slona pristupna. U najnovije doba pako izjavio je poznati prirodoslovac i obretnik Afrike Lenz prigodom predavanja, što no ga držao u sjednici monakovskog geografskog učnog društva, da zapadni dio Afrike, kojim on obilazi, bio još u porazmjerno novo doba napučen, a rodnost svoju da je taj dio Afrike tek onda izgubio, kad su Tuaregi šume Aagarskog gorja poharali, ter tim prouzročili, da su vrela presahnula.

Starost orla. Čitamo u „Zeitschrift der deutschen Forstbeamten“ na str. 428. sljedeću spomena vrijednu noticu: Dne 15. kolovoza zbio se nedaleko njemačke varošice Fürstenwalde sljedeći zanimivi događaj. Već kroz nekoliko danah vidjevala se u tamošnjem okolišu vanredno velika ptica, koja visoka u zraku okružavaše predjel. Spomenutog dana prije podne, začu težak, radeći na polju, kako pas njegovog gospodara silno zavijaše. On skoči, da vidi što je psu, a došavši bliže i opazi ogromnu pticu, koja zasjele nad psa, a oba juriše polu na tlu polu u zraku prema obližnjoj nekoj gustari. Radnik brže bolje skoči do kuće po gospodara — na što se oba puškom povrate. Divja ptica skoči s pliena nekoliko koračaja, a zatim se stane polagano i teško dizati — nu pogodjena hiteom, strovali se na tle. Nu i pas bio već skončao. Ptica ga bijaše svega izmrcvarila. Na prvi pogled se činjaše, da je ubijeni grabežljivac, pravi carski orao (*Aquila imperialis*, Bechstein). Razmak kreluti iznašao 7 $\frac{1}{2}$ stopa. Tamna mast perja uz bijeli hrbat kazivaše jur starost ptice. Slutnja se ta pako i sbilja obistini. Na lievoj nozi bo, neposredno iznad palca, bijaše učvršćen kotrig iz zlatnog lima, na kojemu se još jasno razabirahu slova H. K. S. o. A., a izpoda rieči EPERJES; na drugoj strani kotriga pako bijaše urezana doba 10. rujna 1827.

Da orlovi veliku starost dosižu, već bje čestoputa dokazano; nu tolika starost biti će i po naše ornithologe riedkost. — Pitanje je napokon koliko je taj orao godina imao već prije 56 godina, kad no mu vratiše slobodu?

Ministarska naredba za obranu koristne divljači i pticah. Madjarsko ministarstvo za unutarnje poslove izdalo je pozivom na zakonski članak VI. g. 1872. i XXI. od g. 1875. naredbu po prilici sljedećeg sadržaja: 1. Municipija imadu u vlastitom djelokrugu nastojati, da se žiteljstvo uputi o shodnosti naredaba izdanih u svrhu obrane koristne divljači i pticah. 2. Valja nastojati oko toga, da se lovišta putem javne dražbe u zakup dadu, a zakupnina da se bude upotrebila u zakonom ustanovljene svrhe. 3. Lanjci i srnci smiju se samo tako prodavati i prevažati, da se spol razlučivati dade; nadalje se strogo zabranjuje prodavanje divljači za vrijeme lovostaje, izuzamši prvih 14 danah po izmaku slobodnog lova. Divljač, koja se uzprkos te zabrane transportira, imade se zapleniti, ter u korist mjesnih ubogih prodati. Ova se ustanova medjutim neodnaša na divljač, koja se primjereno ustanovom §. 18. zak. čl. XX. 1883. u zvjerinjacih ubila, nu transport takove divljači, dozvoljen je samo uz izkaznicu odnosne okružne oblasti.

Ubio 1000 srnaca. Šumarski nadzornik Hartwig u Pymontu slavio je nedavno riedku svečanost; on bo pred nekoliko dana uhitio tisućega srnca.

Česko šumarsko društvo. Koncem g. 1881—1882. brojilo je društvo 1881 člana. Godine 1882—1883 umnožao se broj društvenih članova za 112; te prema tome društvo 1993 člana imalo. Od ovih je tečajem godine stranom umrlo, stranom izstupilo njih 153, dakle stanje koncem godine 1882—1883. bijaše 1810 članova, od ovih bijaše 15 začasnih članova. Imetak društva iznaša koncem društvene g. 1882—1883. 27230 for. 21 1/2 novč. Godišnji prinosi članova iznašahu 3600 for. Vanredni prihod za g. 1884. izkazan je u proračunu sa 847 for. 70 novč. Dohodak za društveni časopis iznaša 4599 fr. Dohodak za šumarski kalendar 3211 fr. 25 nč Kamati glavnice 371 for. Ostali dohodci izkazani su u proračunu sa 563 fr. 77 nč. Ukupni društveni prihod za g. 1884 izkazan je u proračunu sa 16.300 for.

Glavne stavke razhoda jesu: za društvenog tajnika 400 for., blagajniku 900 fr., za protustavnika 600 for., za urednika za svaki svezak po 100 for. čini 600 for., za suradnike lista 300 for. Troškovi tiskanja lista po 6 svezaka u 1500 otisaka za 2595 for. — List izlazi sada u českom i njemačkom izdanju.

Tko prati rad ovoga društva, sjegurno mora radošću bilježiti liep napredak, koji se od godine do godine u društvu tome pojavljuje.

Praktični šumarski kurs u Srbiji. Mi smo već na strani 257. ovoga lista spomenuli, da će se u Biogradu ili na kom drugom mjestu u Srbiji otvoriti t. z. zavremeni šumarski tečaj, ovaj je tečaj, kako čitamo u „Težaku“ i sbilja na dan 20. kolovoza ove godine otvoren u Topčideru, te se tamo drže predavanja iz sljedećih predmeta: 1. Iz šumarstva u obće, 2. iz matematičnih predmeta, 3. iz voćarstva i 4. iz šumarskog zakonodavstva.

Šumarstvo i šumarsko zakonodavstvo predaje g. Jevrem Novaković, tajnik i šef šumarskog odjela u ministarstvu narodne privrede; matematične predmete predaje g. Vučko C. Bogdanović, pisar topčiderske ekonomije, a voćarstvo g. Ivan Protić, državni voćar u Topčideru. — Raspored predmeta ovakov je:

Prije podne: od 8 do 9 sati matematični predmeti.

„ 9 „ 10 „ voćarstvo.

„ 10 „ 11 „ matematični predmeti.

Poslije podne: od 2 do 3 sata matematični predmeti.

od 3 do 6 sati šumarstvo i šumarsko zakonodavstvo.

Ovaj kurs posjećuje ove godine 19 slušalaca, i to 10 državnih šumara, koji su u službi, i 9 privatnih slušalaca. — Predavanja se drže u sgradi, koja je opredijeljena za sveštenika u Topčideru, i koja za sada prazna. U istoj sgradi slušaoci imaju za vrijeme trajanja kursa bezplatan stan, a državni šumari uživaju krom toga i svoju redovitu plaću. Ostali slušaoci imaju samo stan bezplatan. Ni jedni ni drugi pako neplaćaju školarine. Ovaj kurs ima da traje samo 3 mjeseca, a po mogućnosti neće trajati više od 2 1/2 mjeseca.

Počastna promocija. Začastni član našega društva, veleučeni g. M. R. Pressler, koji bje do nedavna profesorom na poznatoj svećnu svijetu šumarskoj akademiji u Thautandu, promoviran bi na dne 18. srpnja t. g. doktorom ad honoris causa, od strane mudroslovnoga fakulteta u Giessenu. Odnosni elogium glasi: Qui libro egregio de silvio recte colendis ante haec quinque lustra edito, ejus disciplinae saluberrima fundamenta jecit ex qua silvarum prudenti administratione soli reditus quam maxime augeri possunt qui principia rationes aestimandi adminicula quae ad fructus ex saltuum cura percipiendos commodè adhiberi solent — praecipue id dicimus quod „Weiserprocent“ viri docti appellant — primus proposuit qui instrumentum denique hypsometrum cognoscere possit invenit nec pauca ad ligni dimitiendi artem magis excolendam sagaciter contulit.

Kao što od tuda razabrati bijahu „Messknecht“ i „Zuwachsbohrer“ kao i spomen 25-godišnjice prve Presslerove knjige „Der rationelle Waldwirth und sein Waldbau des höchsten Ertrages“ (prvo izdanje izašlo g. 1858. u Draždjanih) uz „Weisserprocent“ uzrokom počastne te promocije ovo je odlikovanje tim častnije, što je baš lanjske godine promoviranje na Giessenskoj univerzi znatno otegoćeno, ter što se za počastnu promociju zahtjeva jednoglasni zaključak odnosnog fakulteta. Mi svečaru čestitamo od sveg srca, želeć da još mnogu proživi na korist i čast naše struke.

Sredstvo proti biesnilu. Kao uspješni lijek proti otrovnom grizu biesnih pasa, izjavljuju bieli luk (češnjak). Ranu valja izprati, ter smrvljenim češnjakom valjano namazati, a zatim imade bolestnik još kroz nekoliko dana jesti češnjak i piti vodu, u kojoj se češnjak razkuhao. Kako su šumari često u pogibelji, da ih ujede pas ili zmija preporučuje se, da svaki njih u torbi takodjer i komadić češnjaka spravi.

Rotterov dendrometer. Šumarnik F. Rotter u Neuköniggrätzu u Českoj izumio je stroj za mjerenje ležećih kao i stojećih stabala. Stroj se taj sastoji : 1. iz promjerke za kockovanje (Cubirungskuppe), s kojom je moći ustanoviti jedrinn trupaca od 1 do 45 met duljine i 1 do 120 cm. središnjeg promjera. 2. Iz tronožnog stativa, na kojemu se nalazi pričvrstjen kutnjak (Gradbogen) sa visomjerom. Stativ se postavlja horizontalno pomoću libela i dvijuh vijka. Ovaj stroj; koji si je i na ovogodišnjoj šumarskoj izložbi u Pragu sveobće priznanje stekao, dobiva se kod izumitelja za cieniu od 40 for. kompletan.

Lugarnica. Dne 1. listopada otvorena bi u Asothali kraj Segedina u Magjarskoj lugarska škola. Škola ta uređjena je za 12 pitomaca, od ovih je devet njih smješteno na državni trošak, a trojica njih plaćaju po 150 for. na godinu. Zahtjevi primanja na zavod jesu: Svršena 17. godina starosti, zdravo i čilo tielo, vještina u pisanju, čitanju i računanju i moralno ponašanje

Lovne karte u Štajerskoj i Moravskoj. Godine 1882. bude u Štajerskoj izdano ukupno 6691 lovna karta, ukupni prihod tih karta iznašao 20.073 for. Željeli bi znati koliko je takovih karta izdano kod nas?

U Moravskoj bude g. 1882. izdano 6502 komada plativih lovnih karta, ukupno je unišlo u to ime 53.883 for. Bezplatnih lovnih karta izdano bi 3787 komada.

Izvjeshće o kr. gospodarskom i šumarskom učilištu i ratarnici u Križevcih. Izvjeshće ovo obziře 43 tiskovne strane u četvrtini. Sadržaj: I. O iztraživanju šire, napisao G. Pexidr. II. Školske i gospod. viesti. Priobćuje ravnateljstvo. — Ukupna vrijednost zavodskih zbirka iznaša polag inventara 32.269 fr. 31 nč. Šumarska zbirka umnožila se je ljetos predmeti u vrijednosti od 520 fr. 56 nč., od koje svote medjutim najveći dio otpada na vrijednost prekrasne zbirke kornjača poklonjene po g. L. Šlosseru Klekovskomu.

Učiteljske plaće, doplatei, pripomoći i nagrade iznašao na višjem učilištu 19.833 for. 5 nč. Za učevna sredstva, pisarničke potrebštine, poučno putovanje i t. d. izdano bi 3878 for. 61 novč.

Subvencija iz autonomnoga budžeta za plaće učiteljskog osoblja iznašao 23267 fr. Naukovina i ini prihodi iznasahu svotu od 2381 fr. 26 nč. — Koncem godine imao je viši zavod ukupno 76 slušatelja, od ovih slušalo je šumarstvo njih 51.

Djačko društvo za podporu ubogih slušateljah brojilo je 36 podupirajućih i 44 redovita člana. Ukupna glavnica toga društva iznaša 480 fr. 81 nč. Profesorah imade danas na zavodu: za gospodarsku struku njih četiri, za šumarsku struku dva, za matematičku skupinu dva, za prirodopisnu skupinu dva, uz to jedan asistent i jedan docent i dva vjeroučitelja.

Šumarski državni ispiti. Dne 8. listopada t. g. obdržavani su kod kr. zem. vlade pismeni, dne 10. listopada i sliedećih danah pako ustmeni ispiti za samostalnu šumarsku upravu. Povjerenstvo bijaše ono isto, koje već od g. 1878. postoji. Kandi-

datah podvrglo se izpitu ukupno njih 14. Od ovih svršilo je šumarske nauke na c. kr. visokoj školi za zemljotežstvo u Beču njih 2, 10 njih svršilo je strukovne nauke na križevačkoj šumarskoj školi, a 2 svršili su šumarstvo u Bjeloj vodi, empirika za čudo ovaj put nije bilo, a ni stranaca. — Kandidati svi, izim jednoga, služe po Hrvatskoj. Svih 14 kandidata osposobljeno bi. Gospoda Stjepan Hankony iz Valpova i Stjepan Erkić iz Ogulina položile izpit odličnim uspjehom.

Šumarski kalendar za g. 1884. Kr. šumski nadzornik g. Mijo Vrbanić, kao što jur kroz tri godine, nakan je i ove godine izdati hrvatski šumarski kalendar za g. 1884. Mi radošću bilježimo tu činjenicu, preporučujući taj podhvat čim toplije svakomu naših drugova. Kalendar biti će ljetos i sadržajem obilatiji, a i opremom bogatiji. Ciena kao do sada 1 fr. 20 nč.

Šumske paljevine u Rusiji. Pod tim naslovom nalazimo u „Težaku“ sljedeću noticu: „Iz carskog ruskog ministarstva domena, skupljeni statistični podatci, kazuju nam, da narodna privreda ili državna blagajna zbog šumskih paljevina godimice oko 5 do 6 milijuna rubaljah štetuje. U sjevernoj guberniji uništi se paljevinom šumah godimice oko 200 000 do 300 000 desetina (po 109 ara). U godini 1868. gorjele su šume u prostorini više od 300 kilometara s obje strane puta između Petrograda i Moskve (Nikolajev put). Vlada se stara, da predusreće raznimi sredstvi, te je nade, da će ipak i tim paljevinam nastati kraj.“

Rezbarstvo u Hrvatskoj. Od kolike li je narodno-gospodarstvene važnosti rezbarstvo kao domaća obrt u Tirolu, Bavarskoj i t. d. poznata je činjenica. U nas pako zagovarale se osobito ustrojstvo rezbarske škole u kraških krajevih, te je usljed toga visoka kr. zemaljska vlada ljetos odaslala dva mladića, jednoga iz delničke, a jednoga iz zagrebačke podžupanije, na naukovanje u rezbarsku školu u Vilah u Koruskoj, da se naobrazu za učitelje rezbarstva za takove škole, koje bi se imale u nas ustrojiti.

Kulturno-tehnički kurs na visokoj školi za zemljotežstvo u Beču. Početkom ove školske godine imade se na visokoj školi za zemljotežstvo otvoriti posebni tečaj za naobrazbu kulturnih tehnika. Odnosna posebna predavanja slušati će slušatelji stranom na visokoj školi za zemljotežstvo, a stranom i na tehnici.

Dopisnica uredništva.

G. J. A., šumar u S. — Dočim g. M. S. o stroju g. J. Ettingera piše, a ono vi pišete o stroju šumarnika g. Müllera — dakle o posve drugom predmetu. — Izvolite dakle prije svega pogledati dotični članak, da vidite o čemu se radi, a onda se opet javite. — Priposlano u ovoj formi nemogospmo primiti. Opis Müllеровog stroja dobro bi nam došao — nu trebalo bi obširno opisati ga.

G. G. P., profesor u K. Pismo primismo — žalimo što nemogospmo taj put nastaviti — obećano očekujemo željno. Pozdrav kolegialni.

P. D. J. u O. Hvala na poslanom — učinjeno po volji — javite se opet do zgrade!

G. D. L. u K. List primismo — obećano očekivaspmo uzalud.

G. J. K. u J. (Slavonija) Zašto umukoste? — Gdje su obećani članci?

G. V. K., profesor u K. Poslano primismo — hvala.

G. V. L. u K. — Primate najsrdačniju čestitku — na pripisanom srdačna hvala — oglasite se do mala opet!

Stanje društvene blagajne

od 1. rujna do konca listopada 1883.

Tek. broj		Prihod		Razhod	
		for.	ně.	for.	ně.
1	Ostatak koncem kolovoza 1883. (u gotovom novcu i kamatonosno uloženo)	1491	91	—	—
2	Primitak od 1. rujna do konca listopada tekuće godine	46	73	—	—
	Ukupno	1538	64	—	—
3	Izdatak od 1. rujna do konca listopada tekuće godine			315	33
	Ostatak	1223	31		
	i to:				
	1) u gotovini		23 fr. 31 ně.		
	2) u prvoj hrv. štedionu na knjižicu broj 46016.		1200 „ — „		
	Ukupno kao gore ...		1223 fr. 31 ně.		
	Tražbine:				
	Na redovitim prinescih iz prošlih godinah i za godinu 1883	160	—		
	Za uvrstbu oglasa u šumarski list	11	—		
	Tražbina	171	—		

Milan Durst,
predsjednik.

Dr. V. Kőröskényi,
tajnik.

P o t v r d a

uplaćenih društvenih prinosah od 1. rujna do konca listopada 1883.

Sljedeća gg. članovi uplatiše u društvenu blagajnu: Ferdo Grospić 3 for. — Franjo Harrer 4 for. — Teodor Gruss 4 for. — Antun Gašparac 5 for. — Dragutin Šmid 8 for. — Petar Vlajsavljević 2 for. — Baltazar Horvat 4 for. — Miroslav Brausil 4 for. — Vatroslav Makovička 6 for. — Ivan Jerbić 4 for. — Napokon I. Anderka 4 for. za godinu 1884. — **Ukupno 48 for.**

 Na svršetku godine umoljavamo svu gg. članove koji možda nisu redovito dobivali svežiće našega lista, neka to izvole sa točnom oznakom svoje adrese prijaviti kod predsjedništva (Zagreb, Prilaz br. 30, prizemno, da ih uzmognemo odštetiti.)

Pojedini svežići iz prijašnjih godinah mogu se samo još ovaj mjesec dobiti za 40 ně. kod predsjedništva društva.

Uredništvo i naklada hrv.-slav. šumarskoga društva. — Tisak C. Albrechta.

